

Marjut Soukka

**PLAY EASILY – LEIKKIOHJELMA SOSIAALISTEN
TAITOJEN HARJOITAJANA**

Tutkimus leikkiohjelman käytettävyydestä ja vaikuttavuudesta

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Toukokuu 2015**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika 05/2015	Tekijä Marjut Soukka
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi PLAY EASILY – LEIKKIOHJELMA SOSIAALISTEN TAITOJEN HARJOITTAJANA Tutkimus leikkiohjelman käytettävyydestä ja vaikuttavuudesta		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 58 + 4
Työelämäohjaaja Heljä Lumiaho		
<p>Tutkimuksessa selvitettiin Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman vaikuttavuutta ja käytettävyyttä sosiaalisten taitojen harjoittajana. Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena havainnointitutkimuksena, jossa oli mukana viisi 5-6 –vuotiasta lasta eräästä Peruspalvelukuntayhtymä Kallion päiväkodista. Kuvattu videoaineisto luokiteltiin teemoihin ja analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Tutkimuksen tuloksena selvisi, että lapset sisäistivät leikkimenetelmässä teemoina olleita sosiaalisen taidon tavoitteita ja osasivat linkittää oppimaansa myös myöhemmillä leikkikerroilla sekä lasten keskinäisissä vapaan leikin tilanteissa päiväkodin arjessa.</p> <p>Havainnointitutkimuksen lisäksi ja käytettävyydsarvioinnin tueksi päiväkodin henkilökunnalle ja lasten vanhemmille tehtiin lomakekysely, jonka avulla kerättiin mielipiteitä ja kehittämisehdotuksia Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman käytöstä päiväkodissa. Tutkimusryhmään osallistuneet lapset vastasivat lisäksi itsearviointikyselyyn, jonka avulla kerättiin tutkimusaineistoa lasten omista kokemuksista Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmästä.</p> <p>Henkilökunnan ja vanhempien vastausten perusteella kävi ilmi, että Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmä koettiin erittäin tärkeäksi ja hyödylliseksi tavaksi ohjata lasten sosiaalista kasvua. Play Easily –menetelmä koettiin käytännölliseksi työkaluksi, jonka henkilökunta voisi ottaa käyttöön käytännön työhön päiväkodissa.</p>		

Asiasanat

Itsesäätelytaidot, kiusaamisen ehkäisy, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus, vertaissuhteet.

ABSTRACT

Unit CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska	Date May 2015	Author/s Marjut Soukka
Degree programme Social services		
Name of thesis Play Easily – A practice method for social skills. A survey of the usability and effectiveness of the practice method's		
Instructor Leena Raudaskoski		Pages 58 + 4
Supervisor Heljä Lumiaho		
<p>The study researched the effectiveness and usability of play easily method as a tool for practicing social skills. The study was conducted as a qualitative observation research and was attended by five children between the ages of 5-6 from one Kindergarten. The acquired researched video material was classified by themes and analyzed using content analysis. The study results showed that the children assimilated the targets of developing social skills that were defined as themes in the method. They were also able to link what they had learned in later times as well as during unstructured play in their everyday life in the Kindergarten.</p> <p>In addition to the qualitative observation research the staff and parents responded to questionnaire which collected information about their opinions and suggestions for developing Play Easily – method to help in evaluating the usability of the methods.</p> <p>Children who took a part in the research also responded to a self-assessment questionnaire, which collected more survey information about the children's own experiences of Play Easily –method.</p> <p>The staff and the parents' responses revealed that the Play Easily -method was considered a very important and useful way of guiding children's social growth. Play Easy method was seen as a practical tool that the staff could introduce in their practical work in Kindergarten.</p>		

<p>Key words interaction skills, prevention of bullying, relationships, self-regulation skills, social skills.</p>

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 SOSIAALINEN KOMPETENSSI	2
2.1 Sosiaaliset taidot	3
2.2 Sosiaalisten taitojen harjoittelu	4
2.3 Vuorovaikutustaidot	5
2.3.1 Turvallinen kiintymyssuhde	6
2.3.2 Turvaton kiintymyssuhde	6
2.3.3 Välttelevä kiintymyssuhde	7
2.3.4 Ristiriitainen kiintymyssuhde	7
2.3.5 Jäsentymätön eli kaoottinen kiintymyssuhde	8
3 ITSESÄÄTELY- JA TUNNETAIDOT	9
3.1 Itsesäätelytaitojen kehittyminen	9
3.2 Itsesäätelytaitojen merkitys sosiaalisessa kanssakäymisessä	10
3.3 Ongelmat itsesäätelytaitojen kehityksessä	11
3.4 Tunnetaidot	12
3.5 Tunteiden ilmaisu ja tunnistaminen	12
3.6 Tunteiden säätely ja itsehillintä	13
4 VERTAISUHTEET	15
4.1 Sosiaalinen asema ryhmässä	15
4.1.1 Suositut lapset	16
4.1.2 Torjutut lapset	16
4.1.3 Huomiotta jätetyt sekä ristiriitaisessa asemassa olevat lapset	16
4.2 Negatiivisen vuorovaikutuksen kehäprosessi	17
4.3 Vertaissuhteiden merkitys lapsen kehitykselle	18
4.4 Ongelmia vertaissuhteissa	21
4.5 Vertaisryhmätoiminta	21
5 PLAY EASILY – LEIKI SIEVÄSTI HARJOITUS- JA LEIKKIOHJELMA	23
5.1 Keskeisimmät menetelmät, joihin Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelma perustuu	23
5.2 Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman tavoitteet	24
5.3 Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman perusteet	25
5.4 Yksittäisen kerhokerran sisältö	25
5.5 Tutkimuksen kohderyhmä	27
6 TUTKIMUSPROSESSI	28
6.1 Tutkimuskysymykset	28
6.2 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat	29
6.3 Tiedonkeruumenetelmät	29
6.4 Tutkimuksen kulku	30
6.5 Analysointiprosessi	32

7 TUTKIMUSTULOKSET	34
7.1 Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän vaikuttavuus ja käytettävyys	34
7.2 Henkilökunnalle osoitetun kyselyn tulokset	43
7.3 Vanhemmille osoitetun kyselyn tulokset	44
7.4 Lasten henkilökohtaisen haastattelun tulokset	45
7.5 Johtopäätökset	47
8.1 Tutkimusmenetelmän arviointia	48
8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	49
8.3 Tuloksien arviointia	50
9 ITSEARVIOINTI	51
LÄHTEET	54
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Sosiaalinen kompetenssi Salmivallin mukaan	3
KUVIO 2. Negatiivisen vuorovaikutuksen kehäprosessi Kirveen & Stoor-Grennerin mukaan	18
KUVIO 3. Positiivisen vuorovaikutuksen kehä Revon mukaan	20
KUVIO 4. Swot-analyysi SRHY:n mukaan	52
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Oma tila – toisen tila	35
TAULUKKO 2. Ajattelemisen ennen toimintaa	36
TAULUKKO 3. Kuunteleminen ja vuorovaikutus	37
TAULUKKO 4. Jakaminen ja neuvottelutaidot	39
TAULUKKO 5. Oma tahto – toisen tahto	41
TAULUKKO 6. Ystävyyden voima	42
TAULUKKO 7. Kiusaaminen	43

1 JOHDANTO

”Kunpa ennen maailmansota ykköstä olisi jo keksitty Play Easily.” (Niilo 6v.)

Pienen Niilo-pojan kommentti kiteyttää koko Play Easily –menetelmän ajatuksen yhteen lauseeseen. Lapsi oli nähnyt asian hyvin selkeänä ja yksinkertaisena: mikäli ihmiset olisivat kautta aikojen eläneet sovussa ja ratkaisseet ongelmatilanteet yhteisymmärryksessä, monilta konflikteilta olisi voitu välttyä.

Kiusaaminen ja ongelmat lasten välisissä vuorovaikutussuhteissa ovat yleistyneet jopa pienten lasten keskuudessa. Näihin ongelmiin tulisi puuttua jo hyvissä ajoin ennen kouluun siirtymistä. Varhainen puuttuminen ongelmiin turvaa tasavertaisen ja suotuisan kasvuympäristön kaikille lapsille, ehkäisee syrjäytymistä ja ongelmien kasautumista.

Varhaiskasvatusympäristöihin sopivia käytännön menetelmiä on saatavilla niukasti. Sen vuoksi tähän tarpeeseen vastaten Heljä Lumiaho on kehittänyt Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän. Menetelmän avulla lapset voivat harjoitella sosiaalisia taitojaan turvallisesti pienryhmässä leikin avulla.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän vaikuttavuutta ja käytettävyyttä käytännössä. Tutkimus toteutettiin eräässä Peruspalvelukuntayhtymä Kallion päiväkodissa keväällä 2015. Tutkimuksen kohderyhmänä oli viisi 5-6 – vuotiasta lasta. Laadullisen havainnointitutkimuksen tueksi päiväkodin henkilökunnalta, lasten vanhemmilta sekä pienryhmään osallistuneilta lapsilta kerättiin kommentteja ja kehitysehdotuksia käytettävyyssarvioinnin tueksi. Tutkimusongelma selkiytyi ja konkretisoitui tutkimuksen edetessä ja lopulta tutkimusongelmiksi muodostuivat seuraavat kysymykset: ”Miten yksittäisen Play Easily –leikin tavoite toteutuu käytännössä?”, ”Miten lapset sisäistävät harjoiteltavan taidon?” ja ”Millainen on Play Easily –ohjelman käytettävyys?”

2 SOSIAALINEN KOMPETENSSI

Christina Salmivalli määrittelee sosiaalisen kompetenssin: *”yksilön kyvyksi saavuttaa henkilökohtaisia päämääriä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa säilyttäen samalla myönteiset suhteet toisiin ihmisiin.”* (Salmivalli 2005, 71.)

Sosiaaliseen kompetenssiin lukeutuvat sosiokognitiiviset taidot, sosiaaliset taidot sekä muilta saatu sosiaalinen hyväksyntä. Sosiokognitiivisia taitoja ovat esimerkiksi tarkkaavaisuuden suuntaaminen, havaintojen tekeminen ja tiedon prosessointi sekä oman käyttäytymisen vaikutusten seuraaminen ja arvioiminen. Sosiaaliset taidot puolestaan ovat opittuja, kuten ryhmässä toimiminen sekä ryhmään liittyminen, vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus toisten ihmisten kanssa sekä omien tunteiden ja mielialojen säätely. Näitä sosiaalisia taitoja lapsi tarvitsee tullakseen toimeen muiden lasten sekä päiväkodin henkilöstön kanssa päiväkodin toimintaympäristöissä. (Laine 2005, 12, 114, 125-126.)

Kuviossa 1 on esitetty sosiaaliseen kompetenssiin, eli sosiaaliseen pätevyyteen liittyviä käsitteitä. Sosiaalisesti pätevällä ihmisellä on hyvät sosiaaliset ja sosiokognitiiviset taidot ja hänellä on myönteisiä sosiaalisia suhteita muihin ihmisiin. Epäadaptiivisen käyttäytymisen puuttuminen näkyy ihmisen positiivisena käyttäytymisenä ja helpottaa hänen sopeutumistaan vallitsevaan ympäristöön. Lisäksi ihmisen oma minäkuva, motivaatio sekä odotukset vaikuttavat niin sosiaalisiin suhteisiin kuin omaan sosiaaliseen pätevyyteenkin. (Laine 2005, 125; Salmivalli 2005, 72-74.) Kun ihminen on taitava sosiaalisissa suhteissaan, hänen on helppo ystävystyä ja ylläpitää toverisuhteita muihin ihmisiin. Sosiaalinen pätevyys ei välttämättä kuitenkaan näyttäytyä aina samalla tavoin eri ympäristöissä, sillä ympäristön rajoittavuus tai edistävyyys vaikuttaa kumpikin ihmisen kyvykkyyteen toimia vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 101-102.)

KUVIO 1. Sosiaalinen kompetenssi Salmivallin mukaan (Salmivalli 2005, 73)

2.1 Sosiaaliset taidot

Tutkittaessa Play Easily –leikkiohjelman vaikuttavuutta ja käytettävyyttä oli erittäin tärkeää ymmärtää, kuinka lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät varhaislapsuudessa ja erityisesti lapsen toimintaympäristöissä. Lisäksi oli ymmärrettävä, millä tavoin näitä taitoja voitaisiin tukea varhaiskasvatusympäristössä siten, että lapsi saisi parhaat mahdolliset eväät sosiaaliseen kanssakäymiseen myös tulevaisuudessa. Sosiaalisiin taitoihin lukeutuvat muun muassa kommunikointi, kuunteleminen, jakaminen, toisten ihmisten auttaminen, yhteistyö ja aloitteellisuus. Lapsen sosiaaliset taidot vaikuttavat olennaisesti esimerkiksi siihen, millaista hyväksyntää lapsi saa osakseen päiväkodin muilta lapsilta (Aro & Laakso, 86, 91).

Sosiaalisten taitojen kehittyminen edellyttää vanhemmilta ja kasvatuksesta saatua tukea, mutta myöskään mallioppimisen, kokemusten ja saadun palautteen osuutta ei voida väheksyä. Vaikka sosiaalisten taitojen oppiminen alkaa jo varhaislapsuudessa, taidot kuitenkin kehittyvät jatkuvasti lapsen eri toimintaympäristöissä ja niitä voidaan kehittää koko elämän ajan. (Nyyti ry 2014.) Lapsi oppii sosiaalisia taitoja tavallisista arjen tilanteista, esimerkiksi päiväkodissa, joissa on osana muita ihmisiä. Aikuisen rooli toimijana ja tukijana onkin näin ollen arjen tilanteissa merkittävä, sillä lapsi tarkkailee ympäristöään aktiivisesti imien siitä erilaisia toimintatapoja eri tilanteisiin. Aikuisen tehtävänä

on toimia esimerkillisesti sekä tukea ja kannustaa lasta haastavissa tilanteissa.(Kirves & Stoor-Grenner 2010, 50.)

Lapsiryhmässä sosiaalisten taitojen avulla lapsi pääsee osaksi ryhmää ja mukaan leikkeihin, saa kavereita ja kykenee vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa. Lapsen asema ryhmässä riippuu pitkälti siitä, millaiset sosiaaliset taidot hänellä on. Sosiaalisilta taidoiltaan vahva lapsi selviää esimerkiksi kiista- ja kiusaamistilanteista paremmin kuin sellainen lapsi, jolla sosiaaliset taidot eivät ole niin vahvoja. (Aro & Laakso 2013, 93-96.) On kuitenkin otettava huomioon, että aivan pienen lapsen sosiaaliset taidot ovat vielä kehitysvaiheessa ja lapsi tarvitsee oppiakseen paljon aikuisen tukea ja ohjausta (Repo 2013, 119). Mikäli lapsi ei itse osaa tunnistaa omia tunteitaan, on aikuisen tehtävänä auttaa lasta tunnistamaan ja sanoittamaan itse tunteitaan. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 50.)

2.2 Sosiaalisten taitojen harjoittaminen

Kun sosiaalisuus on synnynnäistä, sosiaalisia taitoja sen sijaan joudutaan opettelemaan. Lapsi oppii sosiaalisia taitoja ennen kaikkea havainnoimalla ympäröivää maailmaa ja kanssaihmiä arkipäivän tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Vuorovaikutuksen merkitystä ei voida vähätellä tässäkään yhteydessä. Huomioitavaa on, että palautteella on myös erittäin merkittävä asema sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Lapsi harjoittelee sosiaalista kanssakäymistä toisten ihmisten, kuten vanhempiensa ja ikätovereidensa kanssa, imien samalla kaiken saamansa palautteen. Saamansa palautteen avulla lapsi muokkaa käyttäytymistään toivottuun suuntaan. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 17,53-54; Repo 2013, 119-121.)

Aikuisen sensitiivisyys, eli herkkyys lapsen tunnetiloille sekä aikuisen läsnäolo ovat avainasemassa lapsen sosiaalisten taitojen harjaannuttamisessa. Aikuinen toimii lapselle apuna erilaisten tunnetilojen tunnistamisessa ja ilmaisemisessa sekä ennen kaikkea esimerkin näyttäjänä arjen kasvatustyössä. Aikuisen vastuulla on antaa lapsille tasavertaisesti mahdollisuuksia harjoittaa vuorovaikutusta vertaistensa keskuudessa, antaa positiivista palautetta sekä puuttua lasten välisiin kiusaamistilanteisiin jo heti varhaisessa vaiheessa. (Repo 2013, 119-121.)

Sosiaalisilta taidoiltaan heikon lapsen käyttäytyminen on usein ei-toivottua. Mikäli lapsi ei osaa solmia eikä ylläpitää sosiaalisia suhteita toisiin lapsiin, saattavat turhaumat purkautua aggressiivisena käyttäytymisenä, joskus puolestaan vetäytymisenä joukosta. Mikäli lapsi ei esimerkiksi tunne kuuluvansa päiväkodissa olevaan lapsiryhmään eikä saa toisten lasten hyväksyntää osakseen, lapsi kokee ahdistuneisuuden ja yksinäisyyden tunteita sekä saattaa jopa altistua kiusaamiselle lapsiryhmässä. (Repo 2013, 125-126.)

2.3 Vuorovaikutustaidot

Ihmisten välisessä kanssakäymisessä vuorovaikutustaidolla on merkittävä asema. Vuorovaikutus ei ole pelkästään puhumista, vaan se on myös kuuntelemista, läsnä olemista sekä yhdessä toimimista (Suomen Mielenterveysseura 2014). Ellei vastaanottava osapuoli kuuntele, mitä sinulla on sanottavanasi, ei vuorovaikutus tällöin toimi (Työterveyslaitos 2014).

Ihmisellä on tarve vuorovaikutukseen heti syntymästään lähtien. Jo vastasyntynyt vauva pyrkii kontaktiin vanhempiansa tai hoitajansa kanssa katseen, erilaisten ilmeiden sekä ääntelyn avulla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.) Ensimmäisten kuukausien aikana vauvan vuorovaikutustaidot kehittyvät vauhdilla. Jo parin kuukauden ikäinen vauva tunnistaa vanhempiansa kasvot ja hakee aktiivisesti katsekontaktia tuttuihin ihmisiin. Toimivan vuorovaikutuksen edellytyksenä on ennen kaikkea vuorovaikutukseen rohkaiseva vanhempi, joka ottaa myös itse aktiivisesti kontaktia lapseen jutellen, hymyillen tai vaikkapa leikitellen. Vastasyntyneen vauvan ja vanhemman väliset vuorovaikutustilanteet tapahtuvat pääsääntöisesti arjen hoivatilanteissa, kuten imetyksen, vaipanvaihdon tai seurustelun yhteydessä (Aro & Laakso 2013, 60). Puheen kehittymisen myötä lapsen ja vanhemman välille avautuu uudenlainen vuorovaikutusyhteys, kun lapsi kykenee kommunikoimaan sanallisesti ja näin sanoittamaan omia tunteitaan ja ajatuksiaan. (Heinämäki 2000, 49-50.)

Vuorovaikutustaidoilla ja –suhteen laadulla on merkittävä osa itsesäätelytaitojen kehittämisessä. John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria määrittelee vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen eräänlaiseksi tunnesiteeksi, jonka turvin

vanhempi ja lapsi ikään kuin liittyvät toisiinsa. (Aro & Laakso 2013, 66.) Kiintymyssuhde vanhemman ja lapsen välille muodostuu lapsen kahdenkolmen ensimmäisen elinvuoden aikana ja sen vaikutukset ulottuvat myös lapsen muihin ihmissuhteisiin, kuten päiväkodissa solmittuihin kaverisuhteisiin ja myöhemmällä iällä parisuhteeseen. Kiintymyssuhde voi olla *turvallinen* tai *turvaton*. Turvaton kiintymyssuhde jaotellaan joko *välitteleväksi*, *ristiriitaiseksi* tai *jäsentymättömäksi* eli *kaoottiseksi* kiintymyssuhteeksi. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 153-154; Väливаара 2010.)

2.3.1 Turvallinen kiintymyssuhde

Turvallisen kiintymyssuhteen muodostanut lapsi omaa hyvän itsetunnon sekä myönteisen käsityksen itsestään ja muista. Lapsi on oppinut luottamaan hoitajaansa, sillä hoitaja on vastannut lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti ja hyväksynyt lapsen negatiivisetkin tunteet. Turvallisen kiintymyssuhteen omaava lapsi kokee olevansa arvostettu ja hän uskaltaa luottaa muihin ihmisiin sekä ottaa muut huomioon omassa toiminnassaan. (Laine 2005, 167; Keltinkangas-Järvinen 2010, 153-154; Väestöliitto 2015.)

2.3.2 Turvaton kiintymyssuhde

Turvattoman kiintymyssuhteen omaava lapsi on kokenut toistuvia negatiivisia kokemuksia vuorovaikutustilanteissa hoitajansa kanssa. Hoitaja ei ole osannut tunnistaa omia eikä lapsen tunnetiloja eikä vastata lapsen tarpeisiin oikea-aikaisesti tai oikealla tavalla. Lapsi on jäänyt toistuvasti tunteidensa ja tarpeidensa kanssa yksin eikä näin ollen opi oikeanlaista tunteiden käsittelyä ja säätelyä, mikä puolestaan saattaa johtaa tunne-elämän häiriöihin sekä ongelmiin tunteiden säätelyssä. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 154-156; Korkalainen 2014.) Turvattomasti kiintynyt lapsi kokee olevansa arvoton ja hän on hyvin epäluuloinen muita ihmisiä kohtaan. (Laine 2005, 167.) Toistuviin negatiivisiin vuorovaikutustilanteisiin joutunut lapsi altistuu monille eri kehitysongelmille ja –viivästymille, niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisenkin kehityksen osa-

alueilla. Esimerkiksi myöhemmässä elämässä ihmissuhteiden luominen voi olla haasteellista sellaiselle ihmiselle, jolle on lapsuudessa kehittynyt turvaton kiintymyssuhde. Kielteisten kokemustensa vuoksi lapsella on myös muita suurempi riski kokea itsensä yksinäisesti ja jopa syrjäytyä päivähoitossa ja koulussa. (Laine 2005, 167; Väливаara 2010.)

2.3.3 Välttelevä kiintymyssuhde

Lapsi, jolle on muodostunut *välttelevä kiintymyssuhde*, on joutunut varhaislapsuudessaan tukahduttamaan erityisesti kielteisiä tunteitaan, koska niiden ilmaiseminen on johtanut hoitajan vetäytymiseen ja lapsi on kokenut jäävänsä torjutuksi. Lapsi uskaltaa kyllä luottaa hoitajaansa, muttei näyttä tunteitaan. Näin ollen lapsen on vaikeaa tunnistaa omia tunteitaan ja niiden ilmaiseminen on hankalaa, usein jopa hallitsematonta. Myöhemmissä ihmissuhteissa välttelevästi kiintyneet ihmiset eivät tuo todellisia tunteitaan julki ja mieluummin peittelevät niitä muilta. (Sinkkonen 2001, 45-46; Väestöliitto 2015; Väливаara 2010.)

2.3.4 Ristiriitainen kiintymyssuhde

Ristiriitainen kiintymyssuhdemalli saa alkunsa siitä, kun vanhemman käyttäytyminen on ristiriitaista ja epä johdonmukaista. Lapsen erilaiset tunneilmaisut saavat aikuisessa aikaan ennakoimattomia reaktioita, jolloin lapsi ei luonnollisestikaan pysty ennakoimaan vanhemman käyttäytymistä eri tilanteissa. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi ilmaisee tunteitaan usein liioittelemalla ja kiukuttelemalla. Lapsi kokee myös olevansa arvoton eikä tunne selviävänsä yksin. (Sinkkonen 2001, 45-46; Väливаara 2010.)

2.3.5 Jäsentymätön eli kaoottinen kiintymyssuhde

Lapsen normaalin kehityksen vaarantaa ennen kaikkea vanhempien pelottava käytös ja kaoottisuus. Vanhempi on itse voinut joutua vaikeiden kokemusten eteen elämässään eikä näin ollen osaa toimia omissa ihmissuhteissaan oikealla tavalla. Vanhemman käytös lasta kohtaan on pelottavaa eikä käytöksessä ole missään määrin johdonmukaisuutta. Näin ollen lapsesta kehittyy pelokas ja epävarma ja impulsiivinen ihminen, joka kokee olevansa huono. Lapsi tekee paljon töitä pitääkseen vanhempansa tyytyväisenä, jotta välttäisi vanhemman pelottavan käytöksen kohdistumisen itseensä. Jäsentymätön kiintymyssuhde voi kehittyä esimerkiksi toistuvan pahoinpitelyn uhriksi joutuneelle lapselle ja tarvitsee hyvin todennäköisesti terapeutista apua ja tukea oman psyykkisen kehityksensä kokoamiseksi. (Nettineuvo 2006; Silvén 2010, 78; Väливаara 2010.)

3 ITSESÄÄTELY- JA TUNNETAIDOT

Itsesäätelytaidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä reguloida eli säädellä omia tunteitaan, ajatuksiaan sekä käyttäytymistään. Erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä on tietyt kirjoittamattomat ohjeet ja säännöt siitä, miten erilaisia tunnetiloja on hyväksyttävää ilmaista. Itsesäätelytaitojen kehittymiseen vaikuttavat olennaisesti vauvan ja vanhemman välinen vuorovaikutus ja se, kuinka vanhempi vastaa vauvan ilmaisemiin tarpeisiin ja viesteihin. Myöhemmin lapsen ajattelun, kielen ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen mahdollistavat hänelle kyvyn tunteiden säätelyyn sekä uudenlaiset taidot vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. (Aro & Laakso 2013, 20-23; Laine 2005, 65,67.)

Tunnetaidot liittyvät olennaisesti itsesäätelytaitoihin. Esko Jalovaara (2006) määrittelee tunnetaidot seuraavasti: *”Tunnetaidot tarkoittavat ongelmien aggressioiden käsittelykykyä, turhautumien sietoa sekä hetken mielihohteiden eli impulssien hallintaa.”* Tunnetaidoiksi voidaan lukea myös suvaitsevaisuus erilaisia ihmisiä kohtaan, kyky kohdata aidosti muita ihmisiä sekä taito leikkiä toisten lasten kanssa. (Jalovaara 2006, 96.)

3.1 Itsesäätelytaitojen kehittyminen

On ilmeistä, että vauvalla on jo ensi hetkistään asti tarve mielihyvään ja vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Jo ihan pieni vauva havainnoi ympäristöään aktiivisesti ja rekisteröi erilaisia tapahtumasarjoja muistiin, jotka jatkossa muun muassa ohjaavat lapsen toimintaa vastaavissa tilanteissa. Vähitellen lapsi oppii esimerkiksi rauhoittamaan itsensä nukahtaessaan tai aktivoitessaan itseään leikkimään. Ympäristön osuudella itsesäätelytaitojen kehittämisessä on olennainen eikä sen vaikutusta voida väheksyä. Vanhemman responsiivisuus eli vastaanottavaisuus lapsen tarpeisiin vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisen kuvan lapsi muodostaa ympäröivästä maailmastaan. Vanhemmilta sekä hoitajilta tulleet myönteiset tunneilmaisut sekä heiltä saatu myönteinen palaute muokkaavat lapsen käsitystä itsestään ja häntä hoitavista

aikuisista sekä vaikuttavat olennaisesti lapsen itsesäätelykokemuksiin. (Aro & Laakso 2013, 20-24; Kanninen & Sigfrids 2012, 76-79; Saarinen & Kokkonen 2003, 68.)

Kielellisen kehityksen myötä lapsen itsesäätelytaidot kehittyvät, kun lapsi kykenee itse sanoittamaan tunteitaan ja toimintaansa. Alle kolmivuotias lapsi rakastaa matkimista ja imee jatkuvasti vaikutteita ympärillään olevien ihmisten toiminnasta. Lapsen sosiaaliset taidot ja kyvyt toimia annettujen sääntöjen mukaisesti kehittyvät, joskin lapsi tarvitsee vielä paljon aikuisen tukea ja ohjausta. Vaikka tämän ikäisen lapsen tunteiden kirjo on jo varsin laaja, lapsi ei kuitenkaan vielä täysin kykene kohtaamaan niitä ilman aikuisen apua ja tukea. Responsiivinen eli vastaanottavainen aikuinen auttaa lasta muuttamaan tunteensa sanoiksi ennen kaikkea sanoittamalla, mutta myös ilmeidensä ja eleidensä kautta. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa kaikenlaisten tunteiden ilmaisemisen ilman, että lapsi kokee jäävänsä yksin tunteidensa kanssa. Aikuisen tuen avulla lapsi oppii entistä paremmin sanoittamaan ja tunnistamaan erilaisia tunteitaan sekä säätelemään niitä tilanteen vaatimalle tasolle. (Aro & Laakso 2013, 23-25; Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 18-19.)

3.2 Itsesäätelytaitojen merkitys sosiaalisessa kanssakäymisessä

Itsesäätelytaidot omaava lapsi osaa luoda sosiaalisia suhteita ja tulee toimeen toisten ihmisten kanssa esimerkiksi päiväkodin toimintaympäristöissä. Lapsen arjessa itsesäätelytaitoja tarvitaan esimerkiksi lapsiryhmän sisällä tapahtuvissa leikkineuvotteluissa ja yleensäkin yhteisen, toimivan sävelen löytämisessä toisten lasten kanssa. Yhteisen sävelen löytäminen ei suinkaan ole helppoa lapsille, joskaan se ei aina ole helppoa aikuisillekaan. (Aro & Laakso 2013, 80-81; Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 20.)

Päivähoidon toimintaympäristössä lapset joutuvat päivittäin toimimaan erilaisissa ryhmissä erilaisten ihmistyyppien kanssa sekä pitämään neuvonpitoa esimerkiksi leikkiä koskevista säännöistä. Lapsi ymmärtää, millainen käytös päiväkodissa on hyväksyttyä ja miten erilaiset tunneilmaisut voivat vaikuttaa muihin ryhmän jäseniin. Leikki-ikäisen lapsen yksi merkittävimmistä sosiaalisista kehitystehtävistä liittyykin vastavuoroisen leikin mahdollistaviin taitoihin, kuten

leikkiin liittymisen ja jakamisen taitoihin, sääntöjen noudattamiseen sekä toisen toiminnan huomiointiin. Päivähoitoikäisen lapsen itsesäätelytaidot kehittyvät yksilöllisesti, joten lapsen tunteiden ilmaisut saattavat olla vielä varsin voimakkaita ja johtaa konfliktitilanteisiin toisten lasten kanssa. (Aro & Laakso 2013, 81; Laine 2005, 67-68; Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 20, 24.)

Erilaisten sosiaalisten taitojen ja itsesäätelytaitojen laadulla on merkitystä siihen, millaista hyväksyntää lapsi saa esimerkiksi päiväkotiryhmän muilta jäseniltä. Itsesäätelytaitojen kehittyessä lapsi alkaa vähitellen ymmärtää, kuinka erilaisten tunteiden ilmaiseminen vaikuttaa muihin läsnä oleviin ihmisiin. Toverisuosion laatuun vaikuttaakin olennaisesti se, millaiset itsesäätelytaidot lapselle ovat muodostuneet. Itsesäätelytaidoiltaan puutteellinen lapsi saattaa käyttäytyä levottomasti, äkkipikaisesti ja aggressiivisesti, jolloin puutteelliset taidot johtavat ongelmiin kaverisuhteiden luomisessa sekä luovat haasteita päivähoidon henkilöstölle sekä vanhemmille. (Aro & Laakso 2013, 91-94; Kanninen & Sigfrids 2012, 76-77; Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 29-32.)

3.3 Ongelmat itsesäätelytaitojen kehityksessä

Itsesäätelytaitojen kehityksessä esiintyvät ongelmat näkyvät lapsen arjessa esimerkiksi vihanpurkauksina, aggressiivisena käyttäytymisenä muita lapsia kohtaan, levottomuutena, jännittyneisyytenä ja estoisuutena. Voimakkaat tunteiden ilmaisut johtavat auttamatta ristiriitatilanteisiin muiden lasten kanssa ja näin ollen riskeeraavat lapsen kehitystä tulevaisuudessa. Myös vaaratilanteisiin joutuminen on todennäköisempää sellaisella lapsella, joka on tavanomaista levottomampi ja impulsiivisempi toiminnoissaan. Sen sijaan estoisella ja aralla lapsella toiminta on huomattavasti rauhallisempaa jopa siinä määrin, että lapsi takertuu aikuiseen eikä uskaltaudu mukaan muiden toimintaan. Itsesäätelytaidoiltaan muita heikommilla lapsilla on selkeästi suurempi riski kokea yksinäisyyttä sekä joutua muiden lasten eristämäksi. Heillä on myös tavanomaista heikompi itseluottamus. Toistuvat kielteiset sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät kokemukset toisten lasten kanssa vaikeuttavat olennaisesti itsesäätelytaitojen kehittymistä. (Aro & Laakso 2013, 106-116; Laine 2005, 121.)

Itsesäätelytaitojen puutteellisuuden vuoksi lapselle on haasteellista toimia toisten lasten kanssa. Päiväkodissa esimerkiksi leikkiin liittyminen, leikkisiirtymät sekä yhteisleikki muiden lasten kanssa saattavat tuottaa lapselle erityisiä haasteita. Lapselle, jonka omat itsesäätelytaidot ovat puutteelliset, on myös erityisen vaikeata tulkita ja tunnistaa leikkitovereidensa tunteita sekä noudattaa yhteisiä sääntöjä, mitkä vaikeuttavat erityisesti leikkitilanteiden ylläpitämistä. Toistuvat epäonnistumiset yhteistoiminnassa muiden lasten kanssa johtavat useimmiten siihen, että lapsi kokee itsensä ulkopuoliseksi eikä luota omiin kykyihinsä toimia ryhmässä. Epäonnistumisten myötä lapsi saattaa eristäytyä omatoimisesti tai toisten lasten toimesta. (Aro & Laakso 2013, 246-247.)

3.4 Tunnetaidot

Erilaisissa arkipäivän vuorovaikutustilanteissa ihminen joutuu usein tulkitsemaan toisten tunteita. Toisten ihmisten tunteiden hahmottamista helpottaa, mikäli ihminen itse kykenee tunnistamaan ja tiedostamaan omat tunteensa. Mikäli omien tunteiden tiedostaminen ja niiden alkuperän ymmärtäminen tuottavat vaikeuksia, ihminen joutuu helposti konfliktitilanteisiin ollessaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Konfliktitilanteissa ihminen voi tällöin tehdä vääriä tulkintoja toisen ihmisen tarkoitusperistä. (Jalovaara 2006, 95-96; Suomen Mielenterveysseura 2015.)

3.5 Tunteiden ilmaisu ja tunnistaminen

Lapsen suotuisan emotionaalisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi tulee tietoiseksi omista tunteistaan, siitä millaisissa tilanteissa erilaisia tunnetiloja esiintyy sekä siitä, kuinka erilaisia tunneilmaisuja ilmaistaan vallitsevan yhteisön normien mukaisesti. Omien tunteiden tunnistaminen vaatii ennen kaikkea tarkkaavaisuutta, mutta myös niin sanotun tunnekielen ja tunnesanaston hallintaa. Omien tunteiden tunnistamisen lisäksi suotuisan emotionaalisen kehityksen edellytyksenä on myös toisten tunteiden tunnistaminen ja ymmärtäminen. Lapsi

oppii vähitellen tulkitsemaan toisten ihmisten ilmeitä, eleitä sekä käyttäytymistä. (Laine 2005, 64-65; Saarinen & Kokkonen 2003, 27-29.)

Vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa on erityisen tärkeää, että kasvatusympäristö sallii kaikenlaiset tunteet, myös kielteiset tunteet. Lapsen osoittaessa kielteisiä tunteita, kuten suuttumusta tai surua, on ensiarvoisen tärkeää, että lapsi kokee olevansa turvassa myös silloin. (Suomen Sydänliitto ry 2015.) Kun aikuinen sallii lapsen erilaiset tunnetilat, lapsi kokee hänet turvallisenä ja rakastavana ihmisenä kaikesta huolimatta. Näin tunteiden ilmaiseminen ja sääteleminen on helpompaa vastaisuudessaakin. Samalla aikuinen antaa itsestään myös aikuisen mallia lapselle. (Jalonen 2006, 96; Suomen Mielenterveysseura 2015.)

Lapsen tunnetaitoja voidaan kehittää jo kotona keskustelevan ja hyväksyvän ilmapiirin vallitessa. Kun lapsi kokee, että kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja ja hän voi myös ilmaista niitä turvallisessa ympäristössä, hän oppii myös vähitellen tunnistamaan omia tunteitaan. Erityisesti keskustelevalle ilmapiirillä, missä tunteiden syy-seuraussuhteita käsitellään yhdessä vanhemman kanssa, on positiivinen vaikutus tunteiden tunnistamisessa. Kun lapsen kanssa keskustellaan erilaisista tunteista, lapsi myös oppii käsitteitä, joilla omia ja muiden erilaisia tunnetiloja voidaan ilmaista ja kuvata. (Kanninen & Sigfrids 2012, 76-77; Suomen Sydänliitto ry 2015.)

3.6 Tunteiden säätely ja itsehillintä

Ihmisellä on elämänsä aikana ratkaistavanaan erilaisia kehitystehtäviä, joista tunteiden säätely ja hallinta ovat yhtenä tärkeimpien joukossa. Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan erilaisten tunteiden jakamista muiden kanssa, omien tunteiden lievittämistä tai lisäämistä sekä erilaisten tunnekokemusten ja -ilmaisujen sovittamista ympäristön normien mukaisiksi. (Mäntymaa, Luoma, Puura & Tamminen 2003; 459-465.) Lisäksi lapsen iällä ja persoonallisuudella on merkitystä siihen, millä tavoin lapsi kykenee ilmaisemaan tunteitaan. Tunteiden ilmaisemiseen ja niiden säätelyyn vaikuttavat esimerkiksi hermoston kehityksen taso sekä lapsen temperamentti. (Kanninen & Sigfrids 2012, 81; Laine 2005, 68.)

Usein lasten ilmaisemat tunnereaktiot ovat voimakkaita, monimuotoisia, usein ristiriitaisia ja ne esiintyvät yksilöllisesti kullekin lapselle luontevimmalla tavalla. Vielä tunne-elämänsä kehityksen alkutaipaleella olevan lapsen tunneilmaisut ovat lisäksi usein tahattomia ja spontaaneja reaktioita. Aikuisen esimerkillä ja ohjauksella onkin merkittävä rooli lapsen itsehillinnän ja tunteiden säätelyn kehittymisessä. (Laine 2005, 70-71; Saarinen & Kokkonen 2003, 32-33.)

Itsehillinnän avulla ihminen säätelee omaa käytöstään sekä omia tunteitaan ja mielihalujaan. Lapsen tunneilmaisut ja mielihalun osoitukset ovat kuitenkin vielä varsin harkitsemattomia aikuisen tunneilmaisuihin verrattuna. Ihmisen tarve saavuttaa erilaisia tavoitteita perustuu itsehillintään. Sen avulla tavoitteisiin pääsy mahdollistuu, sillä itsehillinnän kehittymisen myötä ihminen oppii säätelemään ja kontrolloimaan lukuisia mielihalujaan ja mielijohteitaan. (Saarinen & Kokkonen 2003, 37; Suomen Mielenterveysseura 2015.) Lapsi tarvitsee kuitenkin usein omien tunteidensa säätelyssä aikuisen apua, jotta oppisi säätelemään ja käsittelemään erityisesti voimakkaita tunnereaktioitaan. (Laine 2005, 72.)

4 VERTAISUHTEET

Vertaissuhteilla on tärkeä merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kutakuinkin samanikäisten ja samassa kehitysvaiheessa olevien lasten vertaissuhteissa opitaan uusia tietoja ja taitoja, mutta koetaan myös monia kauaskantoisesti vaikuttavia asioita. Hyväksytyksi tulemisen tunteet ja arvostus toisten lasten keskuudessa auttavat lasta osoittamaan hyväksyntää myös toisille sekä arvostamaan muita kanssaihmiä. Lasten välillä tapahtuva sosiaalinen vertailu auttaa lasta rakentamaan minäkuvaansa sekä käsitystä itsestään ja ominaisuuksistaan. (Salmivalli 2005, 15-16; 33.)

4.1 Sosiaalinen asema ryhmässä

Jo päivähoitoikäisten lasten sosiaalisissa suhteissa on selkeästi havaittavissa erilaisia sosiaalisia arvoasemia. Lapsen asemaan vaikuttavat sosiaalisten taitojen lisäksi esimerkiksi ulkonäkö sekä motoriset taidot, mutta myös sellaiset ominaisuudet tai luonteenpiirteet, joita muut lapsiryhmän jäsenet arvostavat, kuten rehellisyyttä tai mukavaa luonnetta. On havaittavissa, että myös ulkoisilla tekijöillä on jossain määrin merkitystä lapsen sosiaaliseen asemaan ryhmän jäsenten keskuudessa. (Marjanen ym. 2013, 49.) Karkeasti yleistettynä, sosiaalisen aseman määrää se, kuinka toiset jäsenet hyväksyvät lapsen ryhmässä. Sosiaalinen status on sitä korkeampi, mitä pidetympi lapsi on ryhmänsä keskuudessa. (Laine 2005; 195-196.)

Salmivallin (2005) mukaan lapset voidaan jakaa sosiaalisen statusensa mukaisesti *suosittuihin*, *torjuttuihin*, *huomiotta jätettyihin* sekä *ristiriitaisessa asemassa* oleviin lapsiin. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 22; Salmivalli 2005, 27-28.) Lapsuudessa muodostunut sosiaalinen status on suhteellisen pysyvä ja sitä on vaikea muuttaa. Tämä vaikuttaa näin ollen olennaisesti lapsen tulevaisuuteen vielä myöhemmälläkin iällä. (Salmivalli 2005, 33.)

4.1.1 Suositut lapset

Sellaiset lapset, jotka ”nauttivat” toisten lasten suosiota, ovat keskimäärin muita sosiaalisempia sekä kognitiivisesti taitavampia. Luonteeltaan suositut lapset ovat iloisia ja taitavia vuorovaikutustaidoissa. Heidän käyttäytymisensä lapsiryhmässä on myönteisempää, sillä suositut eivät useinkaan ajaudu riitatilanteisiin sujuvien neuvottelutaitojensa ja maltillisuutensa ansiosta. Suositut lapset eivät tavallisesti häiritse muita lapsiryhmän jäseniä, kykenevät ylläpitämään myönteisiä sosiaalisia suhteita toisiin lapsiryhmän lapsiin ja vetäytyvät syrjään muita harvemmin. (Laine 2005; 201-202; Salmivalli 2005; 27.)

4.1.2 Torjutut lapset

Torjutut lapset käyttäytyvät useimmiten aggressiivisesti toisia lapsia kohtaan. Lisäksi heillä saattaa olla myös ongelmia kognitiivisissa taidoissa, kuten havaitsemisessa, tarkkaavaisuudessa, tiedon jäsentämisessä tai kielen taidoissa. Päiväkodissa lapsiryhmään liittymisen ja leikin ylläpitämisen taidot ovat torjutuilla lapsilla usein vähäisiä, mikä näkyy esimerkiksi toisten lasten määräälemisenä ja häiritsemisenä. Torjuttu lapsi voi olla joko vetäytynyt tai aggressiivinen, mutta ei kuitenkaan yhtäaikaisesti molempia. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 22-25; Laine 2005, 208; Salmivalli 2005, 27-28.) Torjutulla lapsella on todettu kuitenkin olevan vastavuoroisia ystävyyssuhteita, useimmiten toisen vastaavassa asemassa olevan lapsen kanssa. On kuitenkin ilmeistä, että jatkuvat epäonnistumiset horjuttavat torjutun lapsen psyykkistä kehitystä ja kohottavat riskiä joutua erilaisiin ongelmiin myös tulevaisuudessa. (Keltinkangas-Järvinen 2010; 194-195; Laine 2005; 213-214; Salmivalli 2005, 27-28.)

4.1.3 Huomiotta jätetyt sekä ristiriitaisessa asemassa olevat lapset

Huomiotta jätetyt lapset ovat lapsiryhmässä tavanomaisesti hieman sisäänpäin kääntyneitä, eivätkä he käyttäydy aggressiivisesti muita lapsia kohtaan. He ovat useimmiten myös ujoja ja vetäytyviä. Huomiotta jätetty lapsi touhuilee

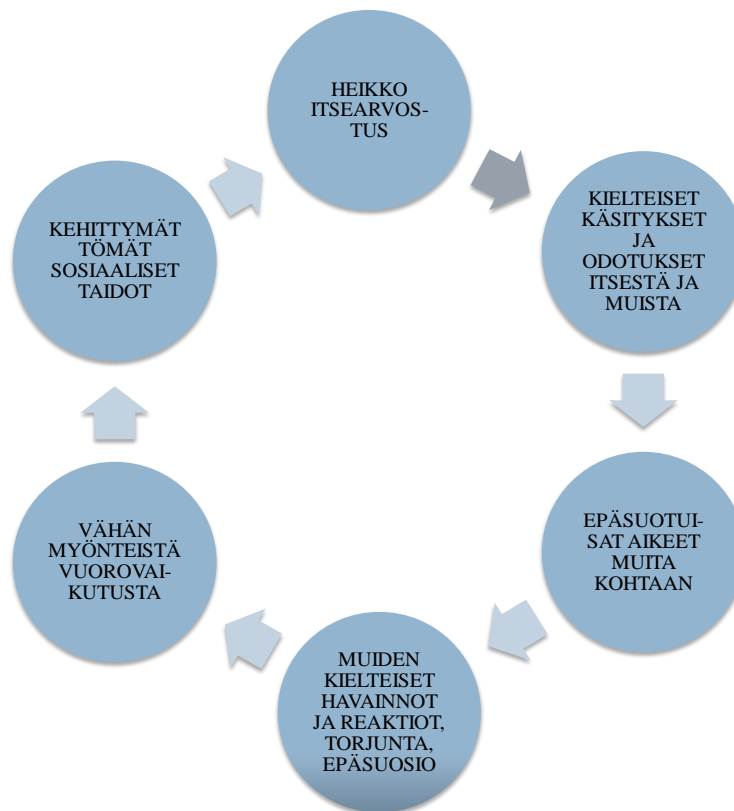
mieluummin yksin kuin ryhmässä. Ristiriitaisessa asemassa olevat lapset puolestaan ovat pidettyjä vertaistensa keskuudessa, mutta samanaikaisesti he kuitenkin muita lapsia aggressiivisempia. Ristiriitaisen sosiaalisen statuksen omaavan lapsen positiivinen käyttäytyminen, kuten ystävällisyys ja auttavaisuus toisia kohtaan, kuitenkin tasoittavat aggressiivisen käyttäytymisen aikaansaamaa pahennusta lapsiryhmässä. (Keltinkangas-Järvinen 2010,194-197; Kirves & Stoor-Grenner 2010, 24-25; Salmivalli 2005, 28-29.)

4.2 Negatiivisen vuorovaikutuksen kehäprosessi

Kognitiivisten taitojen ongelmista kärsivät lapset kommunikoivat yleensä tavallista vähemmän muiden vertaisryhmänsä jäsenten kanssa ja erityisesti aggressiivisesti käyttäytyvät lapset joutuvat muita useammin kahnauksiin toisten lasten kanssa. Tämä vaikuttaa negatiivisesti toverisuhteiden syntyyn, mikä puolestaan lisää entisestään ei-toivottua käytöksen ilmenemistä. Usein lapset saattavat kokea aggressiivisesti käyttäytyvän toverin jopa niin pelottavaksi ja häiritseväksi, ettei tämän kanssa haluta viettää lainkaan aikaa. (Keltinkangas-Järvinen 1994;180; Kirves & Stoor-Grenner 2010, 22-25.)

On kuitenkin huomattu, että myös torjutuilla lapsilla on sosiaalisia suhteita ja verkostoja, useimmiten toisten torjuttujen lasten kanssa. Torjuttu lapsi on silti vaarassa joutua kiusaamisen kohteeksi. Kuviossa 2 esiintyvässä *negatiivisen vuorovaikutuksen kehässä* lapsen kehittymättömät sosiaaliset taidot heikentävät olennaisesti lapsen itsearvostusta. Heikko itsearvostus puolestaan saa aikaan sen, että lapsi näkee muut vertaistensa kielteisessä valossa ja käyttäytyy siksi aggressiivisesti heitä kohtaan. Muut lapset kokevat aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen häiritseväksi ja näin ollen omalla kielteisellä asenteellaan vaikuttavat siihen, ettei kyseinen lapsi saa riittävästi myönteistä vuorovaikutusta vertaistensa kanssa. Näin ollen myöskään lapsen sosiaaliset taidot eivät pääse kehittymään suotuisasti. Sosiaalisten taitojen epäsuotuisa kehitys on merkittävä uhkatekijä lapsen psykososiaaliselle kehitykselle. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 27; Laine 2002, 2.)

NEGATIIVISEN VUOROVAIKUTUKSEN KEHÄPROSESSI

KUVIO 2: Negatiivisen vuorovaikutuksen kehäprosessi Kirveen & Stoor-Grennerin mukaan (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 27)

4.3 Vertaissuhteiden merkitys lapsen kehitykselle

Lapsi kehittyy sosiaalisilta taidoiltaan vähitellen ja yksilöllisesti. Kun lapsi tuntee olevansa hyväksytty vertaistensa keskuudessa, hänen minäkuvansa ja itsetuntonsa kehittyvät sekä lapsen käsitykset itsestään vahvistuvat (Repo 2013, 116; Salmivalli 2005, 32-33). Myös vertaisten antama palaute vaikuttaa olennaisesti minäkuvan muodostumiseen, niin myönteisesti, mutta myös kielteisesti (Keltinkangas-Järvinen 2010, 195,198). On kuitenkin huomioitava, että vertaissuhteet eroavat jossain määrin ystävyys-suhteista, joiden katsotaan olevan vertaissuhteita kiinteämpiä ja vahvempia suhteita (Repo 2010, 116).

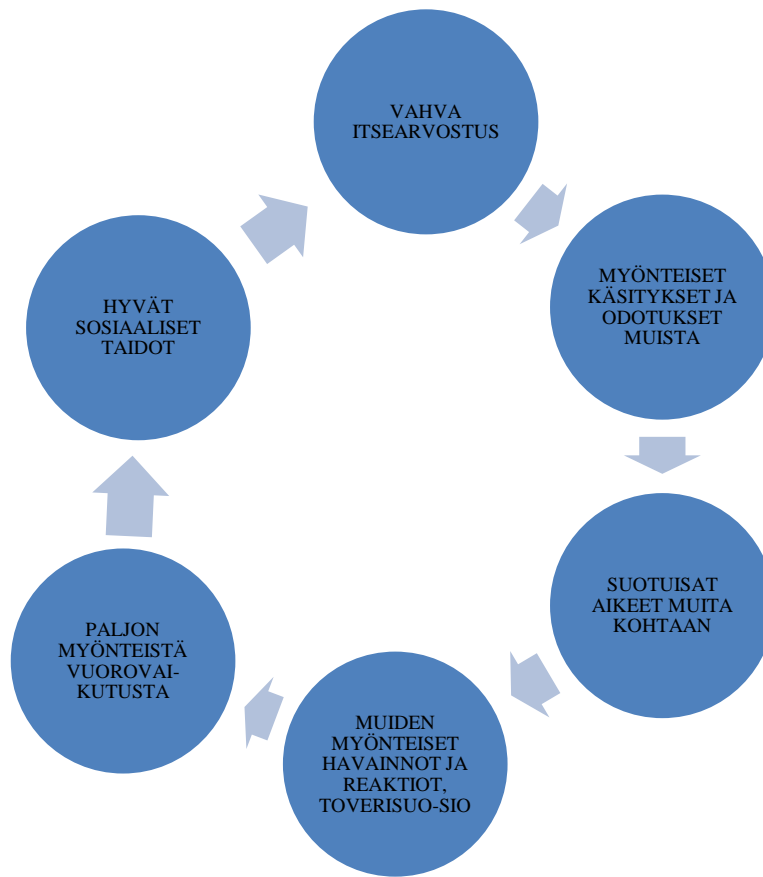
Vaikka lapsi olisikin suosittu vertaistensa keskuudessa, häneltä saattaa silti puuttua todelliset ystävät. On kuitenkin selvää, että suositulla lapsella on paremmat mahdollisuudet solmia ystävyysuhteita kuin torjutulla lapsella. Vertaisryhmään kuuluminen kuitenkin harjoittaa lasta vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa ja tarjoaa näin mahdollisuuden suotuisaan kehitykseen ja ennen kaikkea sosiaalisten taitojen kehittämiseen. (Marjanen ym. 2013, 103; Repo 2010, 117.)

On tärkeää, että lapsen vertaissuhteita tuetaan ja annetaan jokaiselle lapselle tasavertaiset mahdollisuudet kehittää omia sosiaalisia taitojaan, kokea erilaisia tunnetiloja ja harjoitella erilaisia sosiaalisia taitoja ja rooleja muiden lasten kanssa. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa vertaissuhteiden ylläpitäminen lapsiryhmässä sekä ehkäistä kiusaamista ryhmän sisällä.

Kun negatiivisen vuorovaikutuksen kehässä lapsi jää vertaissuhteiden ulkopuolelle heikkojen sosiaalisten taitojensa vuoksi, vastaavasti kuviossa 3 esiintyvässä *positiivisen vuorovaikutuksen kehässä* lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja hän kykenee muodostamaan positiivisia vertaissuhteita muihin lapsiin. Positiivisen vuorovaikutuksen kehässä lapsi on aloitteellinen, hän nauttii toverisuosiosta sekä positiivisista kokemuksista muiden lasten kanssa toimimisesta. (Marjanen ym. 2013, 104; Repo 2010, 147-148.)

POSITIIVISEN VUOROVAIKUTUKSEN KEHÄ

KUVIO 3. Positiivisen vuorovaikutuksen kehä Revon mukaan (Repo 2010, 147)

Aikuisen rooli vertaissuhteiden tukijana on merkittävä, sillä on tärkeää, että kaikki ryhmän lapset pääsevät positiivisen vuorovaikutuksen kehälle. Aikuisen tuki ja ohjaus ovat kantavia elementtejä arjen tilanteissa, joissa lasten ensisijainen oppiminen tapahtuu. Omalla esimerkillään aikuinen voi tehokkaasti estää kiusaamista, mutta myös opettaa lapsille erilaisia sosiaalisia taitoja. (Repo 2010, 147-148, 177-181.)

4.4 Ongelmia vertaissuhteissa

Vertaistensa joukossa torjutuksi tulleen lapsen minäkuva rapistuu ja hän on hyvin todennäköisesti vaarassa joutua ongelmiin myöhemmällä iällä. Lapsi saattaa kärsiä mahdollisesti koulunkäyntiongelmista sekä muista käyttäytymisongelmista varttuessaan. Lisäksi on mahdollista, että lapsi kärsii myöhemmin myös tunne-elämän ongelmista, kuten masennuksesta ja ahdistuneisuudesta. (Salmivalli 2005, 43,57).

Vertaissuhteissa esiintyvät ongelmat saattavat johtua esimerkiksi lapsen aggressiivisesta käyttäytymisestä muita lapsia kohtaan. Lapsi voi ilmaista aggressioitaan *reaktiivisesti* tai *proaktiivisesti*. *Reaktiivisesti* aggressiivinen lapsi kuohahtaa ja tulistuu äkkipikaisesti sekä toimii impulsiivisesti tunteidensa viemänä. Lapsi ei onnistu kommunikoidaan vertaistensa kanssa positiivisesti eikä näin ollen osaa liittyä toisten leikkiin. Usein miten tämä johtaa lapsen sulkemisen vertaisryhmän ulkopuolelle. *Proaktiivisesti* aggressiivinen lapsi puolestaan manipuloi toisia harkitusti ja suunnitelmallisesti. Kaikki keinot, ennen kaikkea väkivallan eri muodot, ovat sallittuja, jotta lapsi pääsisi tavoittelemaansa päämäärään. Lapsella saattaa olla puutteita empatiataidoissa, mikä on johtanut siihen, että lapsi kokee aggression palkitsevana. (Salmivalli 2005, 66-68; Repo 2010, 133-137.)

4.5 Vertaisryhmätoiminta

Vertaisryhmätoiminnalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jonka lähtökohtana on ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus. Vertaisryhmän ideana on saattaa yhteen esimerkiksi samassa elämäntilanteessa tai samojen ongelmien kanssa olevia ihmisiä. Vertaisryhmän jäsenet pääsevät jakamaan omia kokemuksiaan ja tunteitaan muiden ryhmän jäsenten kanssa. Parhaimmillaan vertaisryhmä voi esimerkiksi jopa ehkäistä uupumista ja toimia kannattelevana voimavarana sekä itsetuntemuksen kohottajana. (Perhehoitoliitto 2014; Heiskanen, & Hiisijärvi 2014.)

Lapsille kohdistettu vertaisryhmätoiminta voi kohdistua johonkin tiettyyn aihealueeseen tai rajatulle kohderyhmälle. Vertaisryhmätoiminta voi perustua esimerkiksi syrjäytymisen tai kiusaamiseen ehkäisyyn tai kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen parantamiseen liittyvään toimintaan. Vertaisryhmätoiminta voi olla kestoaltaan esimerkiksi 5-10 käyntikerran pituinen, riippuen tietysti ensisijaisesti ryhmän tavoitteista. Vertaisryhmätoiminta suunnitellaan aina ryhmäkohtaisesti.(THL 2014.)

5 PLAY EASILY – LEIKI SIEVÄSTI HARJOITUS- JA LEIKKIOHJELMA

Varhaiskasvatuksen kentällä on havaittu selkeää pulaa sellaisista käytännön työkaluista, joilla lasten sosiaalisia taitoja voitaisiin tukea päivittäisissä toimintaympäristöissä. Tähän tarpeeseen vastaten Heljä Lumiaho on kehitellyt Play Easily – harjoitus- ja leikkiohjelman, minkä avulla pyritään muun muassa ennaltaehkäisemään kiusaamista lapsen sosiokognitiivisia taitoja harjaannuttamalla. Play Easily – harjoitus- ja leikkiohjelman kehittämisessä on käytetty apuna Ben Furmanin Muksuopin ajatusta sekä ART- (Aggression Replacement Training®) ja reteaming® -menetelmiä.

5.1 Keskeisimmät menetelmät, joihin Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelma perustuu

Muksuoppi on suomalaisen psykiatrian erikoislääkäri ja psykoterapeutti Ben Furmanin kehittämä menetelmä. Muksuopin ratkaisukeskeisen menetelmän avulla lasta autetaan kehittämään sellaisia taitoja, jotka heiltä puuttuvat ja joihin he vielä tarvitsevat harjoitusta sekä pääsemään eroon ongelmia aiheuttavista asioista. Muksuopin mukaan lapsella ilmenevästä ongelmasta tehdään taito, jota lapsi ei vielä ole oppinut. Tätä taitoa lähdetään yhdessä lapsen kanssa harjoittelemaan ja opettelemaan positiivisen ilmapiirin vallitessa. (Furman 2003, 9-11; Muksuoppi 2015).

ART-menetelmä puolestaan on kehitetty alun perin Yhdysvalloissa jo 1980-luvulla. Menetelmän avulla pyritään opettamaan hyväksytyä sosiaalista käytöstä ja itsehillintää erilaisten toiminnallisten harjoitteiden avulla. Menetelmä koostuu tarkoin jäsennellyistä, samanlaisena toistuvista tapaamisista, joissa itse harjoitteetkin on strukturoituja. Kuitenkin jokaisen ryhmän jäsenen yksilöllisyys otetaan huomioon ja jokaista ryhmän jäsentä vahvistetaan positiivisella otteella. (Suomen ART 2015.)

Reteaming® -menetelmä on niin ikään suomalaisen kehitystyön tulos. Se on Muksuopin tavoin Ben Furmanin käsialaa. Furmanin lisäksi suunnittelutyöstä on

vastannut myös filosofian maisteri Tapani Ahola. Menetelmä pyrkii ratkaisukeskeisen menetelmän opettelemiseen, ongelmanratkontaan sekä yhteistyön kehittämiseen. Menetelmä koostuu askeleittain etenevästä prosessista, jonka tavoitteena on motivoida ja kehittää ihmistä niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenäkin. Reteaming® -menetelmässä nk. kannustusjoukolla on erityinen tehtävä toisten ryhmän jäsenten auttamisessa ja kannustamisessa. (Hoppustoppi 2015; Lyhytterapiainstituutti Oy 2015.)

5.2 Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman tavoitteet

Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman tavoitteena on vahvistaa yksittäisen lapsen sosiaalis-emotionaalista kompetenssia. Ohjelman avulla pyritään estämään vertaisryhmässä leikin avulla lapsen varhaista syrjäytymistä ja leimautumista sekä helpottamaan tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen liittyviä ongelmia ratkaisukeskeistä ajattelua vahvistamalla. Ryhmän ohjelma on strukturoitu ja ryhmätoiminnalle on asetettu selkeät säännöt, joita kaikki ryhmään osallistuvat noudattavat. Leikkituokioiden sisällöt on rakennettu siten, että jokaisessa leikkihetkessä kulkevat tavoitteet: kuuntele – ajattele – neuvottele, kulkevat käsi kädessä läpi koko ohjelman ajan yksittäisen harjoiteltavan taidon rinnalla. Lisäksi ohjelmalla pyritään siihen, että uuden taidon opetteleminen muodostuisi lapselle palkitsevaksi ja innostavaksi. Kullekin leikkituokiolle määritellyt tavoitteita käsitellään yksittäisen leikkituokion aikana leikin ja toiminnan avulla. Tavoitteet liittyvät esimerkiksi jakamiseen ja neuvottelutaitoihin, kuuntelemiseen, kiusaamisen tunnistamiseen sekä erilaisten tunnetilojen hallitsemiseen. (Lumiaho 2014-2015.)

Play Easily -menetelmässä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää, jotta tarvittavaa tukea uuden asian oppimiseen saataisiin myös kotoa. Vanhempien sekä muiden lasten tuki ja kannustus auttavat lasta ymmärtämään, kuinka tärkeä ja hyödyllinen uusi, opeteltava taito onkaan. Taidon omaksumiseen lapsi tarvitsee ennen kaikkea harjoittelua. Siksi onkin tärkeää, että lapsi pääsee leikkituokioiden välillä harjoittelemaan opittavaa taitoa myös päivittäisissä arjen tilanteissa ja saa toiminnastaan positiivista palautetta. (Lumiaho 2014-2015.)

5.3 Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman perusteet

Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelmalla kehystää lapsilähtöiset oppimis- ja kehityskäsitykset. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaisella lapsella on kyky oppia uutta, omalla persoonallisella tavallaan. Jokaisen lapsen henkilökohtaiset taustat vaikuttavat olennaisesti kehittymiseen ja oppimiseen, mikä otetaan huomioon yksilöllisten tarpeiden sitomisena leikkisisältöihin leikkiohjelmalla toteuttaessa. Menetelmän leikkejä voi näin ollen soveltaa kunkin leikkiryhmän tarpeita ja lasten mahdollisia toiveita ja kiinnostuksen kohteita vastaaviksi. (Lumiaho 2014-2015.)

Play Easily- harjoitus- ja leikkiohjelman sisältö, eli leikkien aiheet ovat toisistaan erillisiä kokonaisuuksia. Vaikka kukin leikkituokio on etukäteen strukturoitu, leikin annetaan kuitenkin virrata lasten määrittelemään suuntaan. Aikuisen tehtävänä on sanoittaa, mallintaa ja kuvittaa leikkiä lapsille siten, että oppiminen perustuu koetun jäljittelyyn ja lapsen omaan oivaltamiseen kunkin leikkikohtaisen tavoitteen kohdalla. Jokaisella leikillä on oma ns. sosiaalinen ongelma, esimerkiksi jakamis- ja neuvottelutaitojen opetteleminen tai ryhmässä toimiminen, joka kuljettaa leikkiä eteenpäin ottaen huomioon kunkin lapsen aiemmat kokemukset, temperamentit ja persoonallisuudet.

Vaikka Play Easily – harjoitus- ja leikkiohjelma käydään läpi pienryhmän kanssa, on se myös koko päiväkodin yhteinen projekti ja mahdollisuus oppia uutta. Pienryhmätoiminnan kautta pyritään lisäämään yksittäisen lapsen rohkeutta liittyä osaksi isompaa ryhmää ja kannustaa myönteiseen vuorovaikutusilmapiiriin toisten kanssa. (Lumiaho 2014-2015.)

5.4 Yksittäisen kerhokerran sisältö

Yksittäinen kerhokerta perustui kullekin leikkikerralle määritellyn harjoiteltavan sosiaalisen taidon ympärille. Harjoiteltavat sosiaaliset taidot olivat:

- 1) *Oma tila – toisen tila.* Anteeksi –sanon merkitys hyvän ilmapiirin säilyttämisessä.

- 2) *Ajattelemisen ja pysähtymisen ennen toimimista.* Mitä se tarkoittaa käytännössä?
- 3) *Kuunteleminen.* Mitä on toisen kuunteleminen, entä kuuleminen?
- 4) *Jakaminen ja neuvottelutaidot.* Mitä ne ovat, miten niitä voi harjoitella?
- 5) *Oma ja toisen tahto.* Oman tahdon voittaminen, toisen tahdon kunnioittaminen.
- 6) *Vuorovaikutus, vuorottelu.* Kiusaaminen ja sen välttäminen ryhmässä.

Leikkituokioissa vaihtelivat yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelytilanteet, jolloin lapset pääsivät vuorovaikutukseen muiden ryhmän jäsenten kanssa ja joutuivat harjoittelemaan sosiaalista kanssakäymistä sekä toisten huomioon ottamista. Toiminta oli rytmitetty siten, että nopea- ja hidastempoinen ohjelma vuorottelivat ja antoi täten lapsille mahdollisuuksia harjoitella erilaisia siirtymätilanteita. Rytmityksen avulla voitiin täten vahvistaa lapsen itsesäätelykykyä sekä havainnoida siinä mahdollisesti ilmeneviä ongelmia. (Lumiaho 2014-2015.)

Ryhmässä suoritettavat leikit ja tehtävät vaihtelivat vaikeusasteeltaan, kuitenkin siten, että jokaisen lapsen kyvyt suoriutua harjoitteesta oli otettu huomioon harjoitteita suunnitellessa. Kuhunkin leikkiin oli kiinnitetty harkitusti tavoiteltavan sosiaalisen taidon elementtejä siten, että lapsi tiedostamattaan kohtasi ja sai omakohtaisen kokemuksen harjoiteltavasta taidosta. (Lumiaho 2014-2015.)

Kukin leikkituokio alkoi Play Easily –piirissä, jossa kuunneltiin harjoitus- ja leikkiohjelman päivän teemaan liittyvä laulu. Juonellisen, strukturoidun leikkituokion etenemistä ohjasi laulun lisäksi strukturoidut kuvat. Leikin tavoitteen syventämiseksi tuokioon kuului myös jokaisella leikkikerralla vaihtuva tehtävä, jonka tarkoituksena oli syventää lapsen kokemuksia leikistä ja opetellusta taidosta. Lisäksi tehtävän aikana lapsilla oli mahdollisuus jutella luontevasti omista, aiheeseen liittyvistä kokemuksistaan. Jokainen Play Easily –harjoitus- ja leikkikerta päättyi pienryhmän yhteisen harjoittelusopimuksen tekemiseen, jossa ryhmä kokoontui piiriin laittaen vuorotellen kädet toistensa käsien päälle. (Lumiaho 2014-2015.)

5.5 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkittava ryhmä kokoontui tammi-maaliskuun aikana yhteensä kuusi kertaa eräässä Peruspalvelukuntayhtymä Kallion päiväkodissa. Toimintatuokiot ajoittuivat aamupäiviin, jolloin lasten keskittymiskyvyn todettiin olevan suosiollisimmillaan tällaista toimintaa varten. Alkuperäiseen Play Easily –leikkiryhmään kuului yhteensä viisi lasta, iältään 5-6 –vuotta. Satunnaisten poissaolojen vuoksi ryhmän jäsenten kokoonpano vaihteli eri kokoontumiskerroilla. Mikäli joku alkuperäisryhmän jäsenistä oli pois, hänen tilalleen otettiin toinen lapsi samasta päiväkotiryhmästä.

6 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimusprosessi voidaan Hirsjärven ym. mukaan jakaa viiteen, portaittain etenevään askeleeseen: aihevalintaan, tiedonkeruuseen, materiaalin arvioimiseen, omien muistiinpanojen ja tulosten järjestelemiseen sekä tuotoksen kirjoittamiseen. Nämä päävaiheet voidaan vielä jakaa yksityiskohtaisempiin osiin, kuten esimerkiksi aikataulun laatimiseen, aineiston karsimiseen, analysointiin ja tekstin viimeistelyyn. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 63-64.)

Tutkimukseni aiheena on Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman vaikuttavuuden ja käytettävyyden analysointi. Tutkimusprosessi sai alkunsa *Varhaiskasvatuksen kehittämistyö* – opintojaksolta, jossa eri toimeksiantajat esittelivät ryhmällemme mahdollisia aiheita kehittämistehtävän suorittamiseksi. Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman vaikuttavuuden tutkiminen vaikutti haastavalta prosessilta ja sai mielenkiintoni syttymään aihetta kohtaan. Lisäksi mahdollisuus käyttää kyseistä menetelmää myöhemmin omassa työssäni, motivoi tutkimuksen tekemiseen entistä lujemmin.

6.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli selvittää Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman vaikuttavuutta ja käytettävyyttä käytännössä. Näin ollen tutkimukseni aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui observointi eli havainnointi. Havainnoinnissa kiinnostus kohdistui erityisesti siihen, kuinka kunkin leikin tavoite toteutui käytännössä ja kuinka lapset ymmärsivät harjoiteltavan taidon idean. Lisäksi tutkimuksen avulla tuli selvittää menetelmän käytettävyyttä, joten sen arvioimiseen käytin pienimuotoista lomakekyselyä ja lomakehaastattelua.

Näin ollen opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten yksittäisen Play Easily -leikin tavoite toteutuu käytännössä?

2. Miten lapset sisäistivät harjoiteltavan taidon?
3. Millainen on Play Easily –ohjelman käytettävyys?

6.2 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat

Tutkimukseni kohteena oli lapsiryhmä, joten lähestymistavaksi valikoitui laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on yleisesti käytetty menetelmäsuuntaus erityisesti ihmistieteissä. Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, joka pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään tutkittavaa asiaa eli tutkimuskohdetta mahdollisimman realistisesti ja holistisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161). Laadullisen tutkimuksen yksi olennaispiirre on se, että tutkimusaineiston hankinta tapahtuu todellisissa käytännön tilanteissa, jolloin ihmiset ovat pääosassa tutkimusaineiston kokoamisessa. Sen vuoksi onkin tärkeää, että tutkittavaa ihmisryhmää tai joukkoa ei valita sattumanvaraisesti vaan pikemmin juuri kyseistä tutkimusta varten. Tällä taataan se, että tutkittavista saadaan mahdollisimman paljon tarkoituksenmukaista tietoa kyseessä olevaa tutkimusta varten. Tarkoituksenmukaista tiedonkeruuta varten tutkittavan joukon ei tarvitse kuitenkaan laadullisessa tutkimuksessa olla kovin suuri. (Hirsjärvi, ym. 1997, 164-165.)

6.3 Tiedonkeruumenetelmät

Tutkimusongelman ratkaisemiseksi minun tuli kerätä aineistoa konkreettisista Play Easily –leikki-tilanteista. Näin ollen tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui havainnointi. Suoritin aineistohankinnan videoimalla erikseen jokaisen viidestä Play Easily –leikkituokiosta. Roolini ryhmässä oli ulkopuolinen, eli keskityin vain ja ainoastaan havainnoimaan mitä ryhmässä tapahtuu kunkin leikkikerran aikana. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja Heljä Lumiaho kävi ohjelman lävitse lasten kanssa päiväkodin henkilökunnan avustamana. Lapset olivat tietoisia siitä, että heitä videoidaan ja heidän vanhemmiltaan oli pyydetty erillisellä lomakkeella lupa havainnointiin tutkimustarkoituksessa.

Havainnointi soveltuu erityisesti juuri lapsiryhmän tutkimusmenetelmäksi, sillä esimerkiksi kohderyhmän kielellisissä taidoissa voi olla vaikeuksia, jolloin tutkijan voi olla vaikeaa tulkita suoraa puhetta ilman avaavia lisäkysymyksiä. Havainnointi voi kuitenkin asettaa tutkijalle haasteita esimerkiksi oman roolin suhteen. Täysin ulkopuolisena ja passiivisena havainnoijana on lähes tulkoot mahdotonta pysyä ”näkyttömänä” lasten keskuudessa. Havainnoinnissa on myös otettava huomioon, että menetelmänä se on erityisen vaativa, sillä juurikin tutkijan läsnäolo saattaa häiritä tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä tai heidän käyttäytymistään. (Hirsjärvi ym. 1997, 213-214; Hirsjärvi & Hurme, 2006, 38.)

Yhden kerhokerran aikana saattoi tapahtua useita eri tapahtumasarjoja, joten pelkkä mieleen painaminen tai muistiinpanojen tekeminen ei olisi riittänyt tarpeellisten havaintojen ja tulkintojen tekemiseen. Sen vuoksi käytinkin havainnointini tueksi videointia, jolloin tutkimusaineistoon oli helppo palata uudelleen myöhemmin. Videointia helpotti myös havainnointia siinä mielessä, että siitä pystyi huomaamaan sellaisia pieniä yksityiskohtia, kuten ilmeitä, eleitä ja kosketuksia, joihin ei konkreettisen havainnointitapahtuman aikana kiinnittänyt lainkaan huomiota. Videoaineiston tueksi kirjoitin jokaisella kerhokerralla myös päiväkirjaa. Havainnoitavat asiat oli suhteellisen helppo määrittellä valmiiksi laaditun Play Easily –leikkiohjelmastastruktuuriin viitaten.

Kun tutkimuskohteena on lapsiryhmä, on havainnointi kätevintä tehdä lapsileuonnollisessa toimintaympäristössä, tässä tapauksessa päiväkodin tutussa ympäristössä. Näin ollen voidaan vähentää lasten huomion siirtymistä tutkimuksen kannalta epäolennaisiin seikkoihin. Lasten on myös luonnollisempaa toimia tutussa ympäristössä, jossa tilat ja tavarat ovat tuttuja jo entuudestaan. (Jyväskylän Yliopisto 2014; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2015.)

6.4 Tutkimuksen kulku

Tutkimusaiheen selkiytyttyä otin yhteyttä työelämäohjaajaani Heljä Lumiahoon. Tapaamisemme jälkeen aloitin teoriatiedon keräämisen ja tutkimussuunnitelman koostamisen. Sopivan yhteistyöpäiväkodin löydyttyä kokoontuimme kyseisen päiväkodin henkilökunnan sekä päiväkodin johtajan kanssa keskustelemaan

tulevasta projektista. Play Easily –leikkiryhmän jäsenet valikoituivat päiväkodin henkilökunnan ja Heljä Lumiahon yhteisten näkemysten pohjalta. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat iältään olivat 5- ja 6 –vuotiaita. Lapsia osallistui ryhmän kuuteen kokoontumiskertaan yhteensä viisi. Tutkimuksen toteutusta helpotti suunnattomasti se, että päiväkodin henkilökunta oli erityisen motivoitunutta ohjelman läpiviemiseen. Saatuani tutkimusluvan sekä lapsikohtaiset kuvausluvut vanhemmilta, tutkimus voitiin viimein aloittaa. Se toteutettiin tammi- maaliskuun 2015 aikana.

Ensimmäisenä tutkimuspäivänä menin päiväkodille jo hyvissä ajoin ennen kerhokerran alkamista tutustumaan lapsiin sekä laittamaan tilat ja välineet omalta osaltani toimintakuntoon havainnointia varten. Lapsia kiinnosti kovasti, kuka olen ja miksi tulin päiväkodille videokamerani kanssa. Ennen jokaisen leikkikerran taltioimista videolle, kirjasin ylös päivämäärän, kellonajan sekä mahdolliset erityishavainnot, kuten esimerkiksi poissaolot, erilaiset tunnetilat sekä muut leikkituokion kulkua haittaavat tai edistävät seikat. Valmiit taltioinnit merkitsin päivämääräjärjestykseen, jotta tallenteisiin oli helppo palata myöhemminkin.

Tutkimusaineiston kerääminen oli mielenkiintoinen kokemus ja siihen sisältyi joka kerta pieniä jännitystekijöitä, kuten esimerkiksi toimivatko tallennusvälineet varmasti moitteettomasti koko havainnointiajan ja osaisinko varmasti käyttää tallennusvälineitä oikein. Havainnointia tehdessäni mietin, vaikuttaisiko kameran läsnäolo jotenkin lasten toimintaan tai käyttäytymiseen ryhmässä. Tämä onkin varsin yleinen ongelma videoiduissa tutkimustilanteissa, jolloin kameran läsnäolo saattaa merkittävästi vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen. Tätä ongelmaa kutsutaan usein kontrolliefektiksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Ensimmäisellä kerralla oli selkeästi havaittavissa, että kameran, sekä vieraiden henkilöiden läsnäolo, vaikuttivat lasten käyttäytymiseen. Lapset olivat samaan aikaan kiinnostuneita ympärillään olevista uusista asioista, mutta myös rauhattomia ja malttamattomia odottaessaan, mitä ohjelma toisi tullessaan.

Oman videoaineiston lisäksi sain arvokasta lisämateriaalia päiväkodilta. Motivoitunut henkilökunta oli kerännyt ja koostanut yhteen video- ja kuvamateriaalia Play Easily –ideasisältöön liittyvästä toiminnasta arjen leikeissä.

Tämä antoi huomattavan paljon lisäinformaatiota siitä, kuinka leikkikerhossa opetellut asiat lopulta muotoutuivat osaksi lasten jokapäiväistä arkea.

Opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena oli arvioida Play Easily –leikkimenetelmän käytettävyyttä. Sen vuoksi toteutin havainnointimateriaalin tueksi lomakehaastattelun vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle sekä erillisen, lapsille kohdistetun vaikuttavuusarvioinnin. Lomakehaastattelun tarkoituksena oli selvittää, missä määrin Play Easily –leikkimenetelmä vaikutti niin yksittäisten lasten käyttäytymiseen, sosiaalisiin taitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin kuin koko ryhmänkin toimintaan. Lisäksi halusin selvittää, kuinka käyttökelpoiseksi menetelmä koettiin henkilökunnan sekä vanhempien näkökulmasta katsottuna.

Lomakehaastattelut toteutettiin Play Easily –tapaamisten päätyttyä maaliskuun lopussa 2015. Kyselyyn sai vastata nimettömänä ja vastausaikaa lomakkeen täyttämiseen oli noin viikko. Koska vastaajia oli vähän, oli lomakkeiden analysointivaihe suhteellisen helppo. Lapsille suunnatun vaikuttavuusarvioinnin toteutin myös maaliskuussa 2015. Haastattelin jokaisen Play Easily –kerhoon osallistuneen lapsen henkilökohtaisesti videoiden samalla haastattelutilanteen myöhempien lisähuomioiden tekemistä varten. Haastattelun ohessa sain erittäin tärkeää palautetta kerhosta suoraan lapsilta itseltään.

6.5 Analysointiprosessi

Laadullisen tutkimusaineiston analyysiprosessi on varsin monivaiheinen. Hirsjärven & Hurmeen (2006) mukaan analyysiprosessi pitää sisällään aineiston erittelyä ja luokittelua sekä synteesivaiheessa kokonaiskuvan luomista ja asian esittämistä uudessa näkökulmassa. Analyysin perustana pidetään aineiston tarkkaa kuvailemista. Kuvailun tarkoituksena on kartoittamaan aineistossa esiintyvien henkilöiden, asioiden tai tapahtumien erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 145.)

Tieteelliselle tutkimukselle on asetettu tiettyjä kriteerejä, joihin tutkimuksen tulisi pyrkiä ollakseen luotettava. Tutkimuseettisen lautakunnan mukaan tieteellistä tutkimusta tehdessä tulee noudattaa muun muassa rehellisyyttä, huolellisuutta

sekä tarkkuutta niin tutkimustyössä kuin tulosten tallentamisessa ja arvioinnissakin. Luotettavan tutkimuksen toteuttamiseen kuuluvat myös tarvittavien tutkimuslupien hankkiminen sekä tietysti yleistä tietosuojaa koskevat asiat. (Tutkimuseettinen Neuvottelukunta 2012-2014.)

Kootun aineiston analyysiprosessi lähti etenemään videomateriaalin purkamisella. Jokaisella kerhokerralla oli oma teemansa ja näin ollen kukin tuokio oli sisällöltään erilainen, tiettyjä toistuvia säännönmukaisuuksia lukuun ottamatta. Ensimmäisen kerhokerran aiheena oli kosketus sekä oman ja toisen tilan kunnioittaminen. Videoaineiston analyysissä kiinnitin huomiota juuri siihen, kuinka lapset sisäistivät aiheena olevan asian, millaista keskustelua he kävivät aiheesta ja miten tema näkyi lasten käytöksessä kerhokerran aikana. Toisen kerhokerran aiheena oli ajattelemisen ja pysähtymisen ennen toimintaa. Kolmannella kerhokerralla lapset puolestaan harjoittelivat kuuntelemisen taitoja ja neljännellä kerhokerralla neuvottelu- ja jakamistaitoja intiaanileikin avulla. Viides tapaaminen muodostui autoleikin ympärille, jossa lapset harjoittelivat sääntöjen noudattamista sekä pohtivat kiusaamiseen liittyviä asioita. Viimeisellä kerhokerralla lapsia haastateltiin televisioon heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan liittyen Play Easily –kerhoon. Jokaisen tapaamiskerran jälkeen litteroin videoaineiston pienempiin osiin tekstimuotoon ja koodasin aineistoa tutkimuskysymysten valossa siten, että aineisto tiivistyi käytettävämpään muotoon. Lopulta luokittelin koodatun aineiston omiin ryhmiinsä, joiden teemat muodostuivat harjoiteltavien sosiaalisten taitojen ympärille. Kun aineisto oli luokiteltu, sitä oli helpompi ruveta analysoimaan tarkemmin. (Kananen 2014, 99-100.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän vaikuttavuus ja käytettävyys

Tutkimuksen tarkoitus oli arvioida Play Easily – harjoitus- ja leikkimenetelmän vaikuttavuutta ja käytettävyyttä käytännössä. Yleisesti ottaen tutkimuksen vaikuttavuuteen ja luotettavuuteen vaikutti jossain määrin se, että ryhmä ei kokoontunut joka kerta alkuperäisen suunnitelman mukaisessa kokoonpanossa. Poissaolijoiden tilalle otettiin aina vastaava määrä päiväkodin muita lapsia. Tämä aiheutti sen, ettei lasten ryhädynamiikka, mukaan lukien ajatusten ja ehdotusten vaihto, vastuunjako lasten kesken saatikka mielipiteiden ilmaiseminen, pysyneet alkuperäistä vastaavina jokaisella kerhokerralla. Tässä kappaleessa esittelen videohavainnoinnin tulokset teemoiteltuina kunkin harjoiteltavan sosiaalisen taidon mukaisissa taulukoissa.

Oma tila – toisen tila

Oma tila – toisen tila -kategoriaan yhdistin kaikki sellaiset ryhmät, jotka liittyivät tilan hallintaan sekä käytökseen ja toimintaan. Ensimmäisen leikin tavoite, oman ja toisen reviirin tunnistaminen, täyttyi tutkimuksessa hyvin. Leikkiryhmään osallistuneet lapset ymmärsivät, miksi oma reviiri on tärkeä. Lapset kokivat oman reviirinsä ikään kuin turva-alueeksi, johon muut eivät päässeet tai saaneet tulla ilman lupaa. Leikeissä jokainen Play Easily - leikkiryhmään osallistunut lapsi huolehti omasta punaisesta istumaliinastaan. Mikäli joku ryhmän lapsista pyrki tulemaan toisen reviirille, lapset ryhtyivät oitis reviirineuvotteluihin. (TAULUKKO 1)

Lapset tiedostivat oman reviirin merkityksen ja sen, kuinka toinen voi tulla omalle reviirille joko epäkohteliaasti tai toista kunnioittavasti. He kuvasivat kertomuksillaan tilanteita, joissa toisen epäkohtelias tai –kunnioittava käytös on saanut lapsessa itsessään aikaan negatiivisen vastareaktion. Lapset pohtivat myös sitä, kuinka tärkeää on kunnioittaa toista ja antaa toiselle omaa tilaa ja aikaa

rauhottua esimerkiksi tilanteessa, jossa toinen osapuoli on kiihtyneessä mielentilassa. (TAULUKKO 1)

TAULUKKO 1. Oma tila – toisen tila

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Mun käteen alko sattuun, kun toi meni koko ajan tähän.	Käteen alko sattuun, kun toi meni tähän.	Toisten käytökseen liittyvä toiminta	Oma tila- toisen tila
Ne temppuili, ni mun piti mennä silleen alemmas.	Ne temppuili, mun piti mennä alemmas.		
Mää en nähäny, ku sää olit eessä.	En nähäny, ku olit eessä.		
Joskus toiset huutaa niin, että pitää laittaa käjet korville.	Toiset huutaa niin, että pitää laittaa käjet korville.		
Mää en tykkää metelistä, mieluummin oon ihan hiljasessa.	En tykkää metelistä, mieluummin oon ihan hiljasessa.	Oman tilan hallinta	
Jos toinen kiukuttelee, ni sit sen kannattaa ensin antaa rauhottua eikä mee silleen repimään, että mikä sulla on.	Jos toinen kiukuttelee, ni kannattaa ensin antaa rauhottua eikä mee repimään, että mikä on?	Toisen tilan kunnioittaminen	

Ajattelu ennen toimintaa

Ajattelu ennen toimintaa – kategoriassa yhdistyivät omaan ja toisten toimintaan liittyvä ymmärrys siitä, mitä erilaisista toimintamalleista voi seurata. Leikkiryhmään osallistuneet lapset pohtivat, millaisissa asioissa ennakointi ja ajatteleva ovat tärkeitä asioita. Lapset ymmärsivät selkeästi syy-seuraussuhteita, mitä tapahtuu, jos tekee jotain ennen kuin ajattelee toimintaa tarkemmin. Lapset löysivät erinomaisia esimerkkejä omasta arjestaan, mutta osasivat myös kuvitella erilaisia tilanteita, joissa omilla valinnoilla voisi vaikuttaa lopputulokseen joko negatiivisesti tai positiivisesti. (TAULUKKO 2)

TAULUKKO 2. Ajattelemisen ennen toimintaa

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Jos liian lujaa, niin se menee rikki	Jos liian lujaa, se menee rikki.	Tekoihin liittyvä yleinen ymmärrys	Ajattelemisen ennen toimintaa
Ei, pitää miettiä ensin.	Pitää miettiä ensin.		
Se lamppu hajuaa, jos sitä potkii.	Lamppu hajuaa, jos sitä potkii.	Oman toiminnan seurauksiin liittyvä ymmärrys	
Jos toinen on tehnyt ruokaa ja toinen on sen takana ja käyttää nyrkkejä, ruoka lentää	Jos toinen on tehnyt ruokaa ja toinen on takana ja käyttää nyrkkejä, ruoka lentää.		

Kuunteleminen ja vuorovaikutus

Toisen huomioiminen vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Jokainen haluaa tulla kuulluksi ja tuoda mielipiteensä julki. Lapset pohtivat syvällisesti sitä, miten erilaiset kommunikointityylit voisivat vaikuttaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Lapsilla oli selkeä ymmärrys siitä, että useimmiten ongelmat ja riidat johtuvat siitä, että kumpikin osapuoli puhuu yhtäaikaan, toisen osapuolen puheenvuorosta piittaamatta. (TAULUKKO 3)

Kuuntelemiseen ja vuorovaikutukseen liittyvä ymmärrys jakaantui lapsilla selkeästi kahteen eri osa-alueeseen, toisen huomioimiseen sekä vuorovaikutuksissa esiintyviin ongelmiin. Toisen huomioimisen osa-alueella lasten ajatukset sivusivat vahvasti myös ystävyuden sekä kiusaamisen merkityksiä sujuvan vuorovaikutuksen onnistumiseksi. Sen sijaan vuorovaikutuksen ongelmia pohtiessaan lapset korostivat ennen kaikkea suullisen kommunikaation ongelmallisuutta. Lapset eivät esimerkiksi käsitelleet lainkaan sanattomaan viestintään kuten ilmeisiin, eleisiin tai äänen käyttöön liittyviä tekijöitä. (TAULUKKO 3)

TAULUKKO 3. Kuunteleminen ja vuorovaikutus

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Mää tuun auttaan sua.	Tuun auttaan sua.	Toisen huomioiminen	Kuunteleminen ja vuorovaikutus
Sillon voi auttaa toista.	Voi auttaa toista.		
Leikkii kaikkien kanssa, ni ei tuu kellekään paha mieli.	Leikkii kaikkien kanssa, ei tuu paha kellekään paha mieli.		
Ku sillei oo kavereita, ni toiset kaverit tulee auttaan.	Sillei oo kavereita, ni toiset kaverit tulee auttaan.		
Niille ei tuu ikinä riitaa, koska ne ei ehi puhua.	Niille ei tuu riitaa, koska ne ei ehi puhua.	Ongelmat vuorovaikutuksessa	
Ei oo kivaa, ku puhuu päällekkäin.	Ei oo kivaa, ku puhuu päällekkäin.		
Ne puhuu päällekkäin, ni ei ne saa selvää.	Ne puhuu päällekkäin, ni ei saa selvää.		
Se riitely tullee siitä, jos ei saa puheenvuoroa.	Riitely tullee siitä, jos ei saa puheenvuoroa.		

Jakaminen ja neuvottelutaidot

Jakamis- ja neuvottelutaitojen omaksumisessa ja sisäistämisessä erityisesti ryhmän tytöt loistivat *ongelmanratkaisutaidoillaan*. Tytöt olivat selkeästi omaksuneet jakamis- ja neuvottelutilanteisiin soveltuvat taidot sekä sujuvan kommunikoinnin tärkeyden erilaisissa vuorovaikutustilanteissa muiden lasten kanssa. Ryhmän sanaton viestintä ja lasten omaksumat jakamistaidot näkyivät erityisen selkeästi *autoleikin* yhteydessä, jossa leikkijöillä oli jokaisella oma ”parkkiruutunsa”. Joka kierroksella otettiin pois yksi parkkiruutu, kunnes jäljellä oli enää yksi parkkiruutu. Lapset asettuivat yhteistuumiin ja sulassa sovussa samaan parkkiruutuun, kannustaen samalla muita ryhmän lapsia samalle ruudulle

seisomaan. Myös *intiaanileikin* aikana erityisesti ryhmän tytöt kävivät aktiivisesti neuvotteluja keskenään siitä, miten ja mistä kadonneet hevoset voitaisiin löytää. Lapset *ehdottelivat* toisilleen neuvokkaita ajatuksia ja ideoita ja hakivat omalle idealleen kannatusta muilta pienryhmän lapsilta. Vaikka lapset *esittivätkin* toisilleen *eriäviä mielipiteitä*, yhteisymmärrys, *toisten huomioonottaminen* ja sopu säilyivät leikin edetessä. (TAULUKKO 4)

TAULUKKO 4. Jakaminen ja neuvottelutaidot

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Sää et oo ollu kertaakaa!	Et oo ollu kertaakaa!	Vuorottelemine	Jakaminen ja neuvottelutaidot
Joskus pitää toiselle antaa jotain.	Pitää toiselle antaa jotain	Toisten huomioon ottaminen	
Jos ei anna toiselle jotain, tulee siksi riita.	Jos ei anna toiselle jotain, tulee riita.		
Mää keksin ratkaisun, etitään joka puolelta!	Keksin ratkaisun, etitään joka puolelta!	Ongelmien ratkaiseminen	
Jakaannutaan ettimään.	Jakaannutaan ettimään.		
Jos ettii kaikkialta, niin voi löytää kaikki.	Jos ettii kaikkialta, voi löytää kaikki.		
Kaks vois mennä yhtä aikaa tai yks vois ottaa yhen ja toinen yhen	Kaks vois mennä yhtä aikaa, yks vois ottaa yhen, toinen yhen.		
Ne riitelee, jos on kolme hevosta, ni kyllähän kaks aikuista voi mennä tuonne ja yksi lapsi tuonne.	Ne riitelee, jos on kolme hevosta, kyllähän kaks aikuista voi mennä tuonne ja yksi lapsi tuonne.		
Niin, että voijjaan ottaa kyytiin.	Voijjaan ottaa kyytiin		
Ei, vaan yks etsii joka puolelta ja ettii uusia hevosia.	Ei, vaan yks etsii joka puolelta uusia hevosia.		
Mulla ois täällä yks hevonen lissää.	Mulla ois yks hevonen lissää.	Ehdottaminen	

Oma tahto – toisen tahto

Lasten välisissä leikeissä yhteinen toiminta saattaa toisinaan olla haasteellista. Omasta tahdosta ei haluttaisi antaa periksi, eikä omista näkemyksistä ja toiveista välttämättä ole helppoa luopua. Lapset joutuvatkin tuon tuosta tilanteisiin, joissa täytyy sopia keskenään erilaisista säännöistä ja leikin kulkuun liittyvistä tekijöistä. Vuorovaikutuksen sujumisella on iso merkitys onnistuneissa leikki-tilanteissa. Toisinaan erilaiset vuorovaikutustyyli-tyylit saattavat kuitenkin johtaa siihen, ettei väärinymmärryksiltä voida välttyä. (Marjanen ym. 2013, 38-41.)

Tarkastellessani Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmää oman ja toisen tahdon näkökulmasta, havaitsin lasten toiminnassa selkeästi sen, ettei Play Easily -pienryhmän yhteisöllisyys ollut vielä vakiintunut. Lapset puolustivat hanakasti omia mielipiteitään ja näkemyksiään sekä kyseenalaistivat muiden ryhmän jäsenten toimintaa. Ryhmän jäsenten välinen yhteisymmärrys ei ollut vielä muodostunut sille tasolle, että vuorovaikutus ja toiminta olisivat olleet kovin sujuvia. Ehdottomuus ja omasta mielipiteestä tiukasti kiinni pitäminen näkyivät lasten toiminnassa vahvemmin kuin yhteiseen toimintaan tähtäävät, toisten mielipiteitä kunnioittavat keskustelut ja ajatusten vaihdot. Sen sijaan lapset olivat selkeästi sisäistäneet syy – seuraussuhteet siitä, mitä sitten tapahtuu, ellei oma tahto voitakaan. (TAULUKKO 5)

TAULUKKO 5. Oma tahto – toisen tahto

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Mää en halua laittaa silmiä kii!	En halua laittaa silmiä kii!	Omien rajojen asettaminen	Oma tahto – toisen tahto
Nyt pitäis olla silkkinen kosketus, niin mä sitten annan tän sille.	Pitäis olla silkkinen kosketus, sitten annan tän.	Oman tahdon voittaminen	
Jos mä saisin määrätä, niin tekisin aina näin.	Jos saisin määrätä, tekisin aina näin.		
Mää murran sen auki vaikka väkisin.	Murran sen auki väkisin.	Ehdottomuus	
Toi määrää koko ajan kaikki.	Toi määrää koko ajan.	Kyseenalaistaminen	
Sillon voi kiukuttaa ja puhua vaikka rumia.	Voi kiukuttaa ja puhua rumia.	Miten tapahtuu, kun oma tahto ei voita?	

Ystävyyden voima

Minäkuvan myönteisen kehittymisen kannalta tovereilta saadulla myönteisellä palautteella on suuri merkitys. Marjasen ym. mukaan ”*ystävyyssuhteille tunnusomaisia piirteitä ovat välittäminen, tukeminen, lojaalius ja toisen ihmisen tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden arvostaminen.*” (Marjanen ym. 2013, 34.) Lasten pohtiessa ystävyyden merkitystä, kannustaminen ja erityisesti kannatteleva puhe nousi esille. Lapset kokivat ystävyyden ja joukkoon kuulumisen tunteet merkityksellisiksi. Yhteisöllisyys ja ryhmän jäsenten keskinäinen kannustaminen koettiin vahvistavaksi ja ystävyyden voimaa vahvistavaksi tekijäksi. Erityisesti tämä näkyi juuri autoleikkitalanteessa, jossa yhden ryhmän jäsenen oma ”parkkiruutu” poistettiin tietoisesti ohjaavan aikuisen toimesta, sai aikaan tiiviin yhteisöllisyyden tunteen lasten keskuudessa. Jokainen ryhmän jäsen halusi vilpittömästi auttaa parkkiruutua vaille jäänyttä ystävää tarjoten tälle tilaa omasta ruudustaan. (TAULUKKO 6)

TAULUKKO 6. Ystävyysvoima

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Pitää leikkiä kaikkien kans, ni ei tuu kellekään paha mieli.	Pitää leikkiä kaikkien kans, ei tuu kellekään paha mieli.	Tietoinen ymmärrys	Ystävyysvoima
Mää toivon ystävyyttä kaikille.	Toivon ystävyyttä kaikille.	Kannatteleva puhe	
Tuu sääki tänne, kaikki mahtuu kyllä!	Tuu sääki tänne, kaikki mahtuu kyllä!	Kannustaminen	

Kiusaaminen

Kiusaaminen on usein aihe, josta lapset vaikenivat ja jota aikuisten on jopa vaikea havaita päiväkodin arjessa. Kiusaaminen on usein seurausta vuorovaikutuksessa ilmenevistä ongelmista ja kahden tai useamman ihmisen välisistä voimasuhteista. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 6.) Kiusaaminen voi ilmetä joko suorana tai epäsuorana kiusaamisen. Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan toisen sanallista ja fyysistä satuttamista, kuten pilkkaamista, uhkailua, lyömistä ja tönimistä. Epäsuoraa kiusaamista sen sijaan on vaikeampi havaita, sillä usein miten se tapahtuu niin huomaamattomasti, ettei ulkopuolinen sitä välttämättä edes havaitse. Kiusaaminen on epäsuoraa silloin, kun toisesta levitetään esimerkiksi perättömiä juoruja, kiusattu jätetään tietoisesti pois joukosta tai hänen vuorovaikutusyrityksiinsä jätetään tarkoituksellisesti vastaamatta. (MLL 2015.)

Play Easily –kerhossa olleet lapset näkivät kiusaamisen ennen kaikkea fyysisenä, suorana kiusaamisena, ei niinkään epäsuorana käytöksenä. Lapset samaistuivat kiusatun tunnetilaan pohtimalla erilaisia tunteita, joita mahdollinen kiusaamistilanne herättäisi lapsessa. Lohdutus nähtiin selkeästi kantavana voimana kiusaamistilanteesta selviämiseen. Ensimmäisellä kerhokerralla läpikäydyn *silkkinen kosketuksen* voimaan uskottiin myös siinä määrin, että sen ajateltiin poistavan tehokkaasti ilmennyttä pahaa mieltä samalla tavoin kuin jos aikuinen puhaltaisi lapsen kipeään polveen. (TAULUKKO 7)

TAULUKKO 7. Kiusaaminen

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt	Ryhmittely	Abstrahointi
Monesti, ku se kiusaa, ni sit sen pitää lähtä pois leikistä.	Ku se kiusaa, sit sen pitää lähtä pois leikistä.	Kiusaamisen konkreettinen seuraamus	Kiusaaminen
Tähän pitää laittaa sen näkymättömän ihmisen paikka, muuten se alkaa itkee.	Tähän pitää laittaa näkymättömän ihmisen paikka, muuten se alkaa itkee.	Poissaolevan toverin huomioiminen	
Toinen voi vaikka tönästä ja silloin käy kipeetä.	Toinen voi tönästä ja käy kipeetä.	Kiusaamista seuraava tunnetila	
Ja lapsi voi ruveta itkeen, jos toinen ei leiki sen kans.	Lapsi voi ruveta itkeen, jos ei leiki sen kans.		
Jos joku alkaa kiusaamaan, ni silloin tulee surullinen naama.	Jos joku alkaa kiusaamaan, tulee surullinen naama.		
Puhaltaminen auttaa ja laastari kans ja silkkinen kosketus auttaa kans.	Puhaltaminen, laastari ja silkkinen kosketus auttaa.	Lohdutuksen kantava voima	

7.2 Henkilökunnalle osoitetun kyselyn tulokset

Henkilökunnan kysely koostui seitsemästä täsmäkysymyksestä ja yhdestä avoimesta kysymyksestä. Täsmäkysymyksillä pyrin saamaan vaikuttavuuden kannalta olennaisimmat vastaukset selville. Kysymyksiä ja haastateltavia oli vähän, joten en käyttänyt vastausten analysointiin lainkaan erillistä analysointiohjelmaa. Henkilökunnalle osoitetun kyselyn vastausprosentti oli 100.

Kaikki vastaajat olivat ehdottomasti sitä mieltä, että Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelma on hyödyllinen tapa ohjata lapsen sosiaalista kasvua. Henkilökunta

koki, että viikoittain vaihtuvien sosiaalisten taitojen harjoitteiden ottaminen osaksi päivittäisiä toimintoja vaati jonkin verran tarkempaa toiminnan suunnittelua ja ennakkointia ennen käytäntöön viemistä. Kuuden kerhokerran jälkeen henkilökunta oli sitä mieltä, että lapset tarvitsevat edelleen aikuisen tukea ja ohjausta esimerkiksi konfliktitilanteissa. Henkilökunta koki, että kuuden Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman kokonaisuus oli liian lyhyt, jotta kaikki siihen osallistuneet lapset olisivat omatoimisesti kyenneet siirtämään opittuja taitoja arjen tilanteisiin.

Vastaajien mielestä lasten negatiivinen käytös tulisi huomioida siinä missä positiivinenkin kehittyminen, jotta myös lapsen pettymyksen sietokyky ja realistinen minäkuva kehittyisivät. Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman sisältävät oheismateriaalit koettiin motivoiviksi ja oppimistavoitetta tukeviksi. Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelma koettiin menetelmäksi, jonka henkilökunta voisi ottaa jatkossakin omatoimisesti käyttöön päiväkodin arjessa, mikäli saisivat ohjelmaan liittyen vielä lisää ohjausta ja informaatiota.

Vapaan kommentin kentässä useassa vastauslomakkeessa korostui lisäinformaation tarve. Henkilökunta koki, että tiedonsiirto talon sisällä oli niukkaa, jolloin itse ohjelman vieminen päiväkodin arkeen hankaloitui ja menetelmä jäi jossain määrin vieraaksi. Myös kirjallista ohjeistusta ja alkuinformaatiota olisi kaivattu, jotta menetelmä olisi sisäistetty henkilökunnan keskuudessa paremmin.

7.3 Vanhemmille osoitetun kyselyn tulokset

Vanhempien kysely puolestaan koostui seitsemästä täsmäkysymyksestä sekä kahdesta avoimesta kysymyksestä. Vanhempien kyselyn vastausprosentti jäi sen sijaan varsin vähäiseksi, vain 24% vastaajista palautti kyselyn annetun palautusajan puitteissa. Tämän vuoksi vanhempien näkemykset Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman vaikuttavuudesta jäivät kovin vähäisiksi.

Vanhempien vastauksista kävi ilmi, että kaikki vastaajat kokivat erittäin tärkeäksi lasten sosiaalisten taitojen harjaannuttamisen päiväkodissa. Vanhemmat olivat

jossain määrin huomanneet oman lapsensa kohdalla tapahtuneen sosiaalisten taitojen kehittymistä Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman aikana. Erityisesti kohteliaisuuden, pettymysten sietokyvyn ja kiukun tunteiden hallinnan sekä kuuntelemisen taidoissa huomattiin tapahtuneen positiivista kehitystä. Vanhempien vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että leikkiohjelmaan liittyvä informaatio päiväkodin ja vanhempien välillä oli vähäistä ja sitä olisi voinut olla enemmän. Osa vastaajista koki, että päiväkodin henkilöstö olisi tarvinnut laajempaa tietoa Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelmasta, mikä olisi helpottanut tiedonsiirtoa perheille. Vastauksissa toivottiin myös Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman esittelyä esimerkiksi yhteisessä vanhempainillassa, jolloin ohjelma tulisi tutuksi kaikkien lasten vanhemmille, eikä ainoastaan itse leikkiryhmään osallistuvien lasten vanhemmille.

Vapaissa kommentteissa vanhemmat kertoivat kokeneensa Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman tärkeäksi ja hyödylliseksi ohjelmaksi, jonka avulla lapset oppivat toimimaan erilaisten ihmisten kanssa.

7.4 Lasten henkilökohtaisen haastattelun tulokset

Lasten henkilökohtaiseen haastatteluun oli varattu satunnainen aamupäivä Play Easily –harjoitus- ja leikkiohjelman pienryhmätoiminnan päättymisen jälkeen. Haastattelin jokaista lasta henkilökohtaisesti tilassa, jossa ei ollut muita lapsia. Videoin haastattelun, jotta aineiston pariin oli tarvittaessa helppo palata. Rennon ja vapaamuotoisen alkukeskustelun ja kuulumisten jälkeen kerroin lapsille selkeästi, mitä varten heidät oli pyydetty haastattelutilanteeseen. Lapset saivat itsearviointina valita kolmesta hymiökuvasta sopivimman vaihtoehdon kussakin kysymyksessä. Aluksi kyselin lapsilta heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään siitä, millainen heidän tämän hetkinen kaveriverkostonsa on päiväkodissa ja esiintyykö näissä sosiaalisissa suhteissa ongelmia. Kaikki lapset kokivat, että heillä on vertaissuhteita päiväkotiympäristössä ja kaverisuhteet tuottivat heille nautintoa. Kaverisuhteista huolimatta lapset kertoivat kiusaamista esiintyvän niin toisten lasten toimesta kuin heidän omasta aloitteestaankin.

Yli puolet vastaajista kertoi, että arvostelun vastaanottaminen toisilta lapsilta oli vaikeaa ja osaa lapsista se jopa suututti siinä määrin, että arvostelu johti useimmiten jopa riitoihin arvostelevan osapuolen kanssa. Saman verran vastaajista myös koki, että toimii usein ennen kuin ajattelee, mikä puolestaan sai toisinaan aikaan konfliktitilanteita toisten lasten kanssa. Lasten vastauksista kävi ilmi myös se, että toisinaan annettujen sääntöjen noudattaminen sekä oman vuoron odottaminen tuottivat vaikeuksia päiväkodin arjessa.

Kysyttäessä lasten mielipidettä itsestään, jokainen vastaajista valitsi iloisen hymiökuvan vastauslomakkeelta. Myös miettiessään, mitä toiset lapset ajattelivat hänestä itsestään, lapset valitsivat saman hymiön. 40% vastaajista koki, että tunteiden näyttäminen ja sanoittaminen muille tuotti heille vaikeuksia.

Siirryttäessä Play Easily –leikkikerhoa koskeviin kysymyksiin, lasten mielipiteet jakautuivat tasan. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että olivat pitäneet leikkikerhotoiminnasta, kun taas toinen puoli vastaajista ilmoitti vastauksissaan vihaisen hymiökuvan. 60% vastaajista kertoi oppineensa kerhossa uusia taitoja ja erityisesti uusia leikkejä. Kaikki vastaajat ilmoittivat saaneensa kerhosta uusia kavereita ja leikkineensä heidän kanssaan myös päiväkodin arjessa leikkikerhon päätyttyä. Leikkikerhossa opitut taidot ja leikit olivat siirtyneet lasten mielestä jossain määrin myös toisten lasten arkeen, sillä kolme vastaajaa kertoi opettaneensa kerhossa opittuja taitoja myös muille päiväkodin lapsille. Päiväkodin henkilökunnalta saatu lisämateriaali vahvisti näkemystä siitä, että opitut taidot olivat myös siirtyneet päiväkodin arkeen. Henkilökunta oli aktiivisesti koostanut kuvamateriaalia lasten leikeistä, joissa Play Easily –menetelmän leikit ja ajatukset kulkivat leikin näkyvästi leikin sisällä.

Mielipiteet jakaantuivat tasan viimeisen kysymyksen kohdalla, olisivatko lapset innokkaita osallistumaan uudelleen Play Easily –kerhoon, mikäli se järjestettäisiin uudelleen. Lapset olivat antaneet palautetta myös päivähoiton henkilökunnalle. Päiväkodissa oli keskusteltu siitä, kuinka myös aikuiset voivat joutua kahnauksiin keskenään ja jopa sotimaan toisiansa vastaan, erään Niilo-pojan kommentti kiteytti koko Play Easily –harjoitus – ja leikkiohjelman merkityksen. Niilo oli todennut syvään huokaisten: ”*Kunpa ennen maailmansota ykköstä olisi jo keksitty Play Easily.*”

7.5 Johtopäätökset

Videoaineistosta tekemieni havaintojen perusteella lapset olivat pääsääntöisesti ymmärtäneet ja sisäistäneet kullakin toimintakerralla esiintyneen sosiaalisen taidon tavoitteen. Lasten kertomat ajatukset ja kommentit eivät kuitenkaan rajoittuneet tiettyyn toimintakertaan, vaan useimmiten lapset pohtivat edellisten kertojen asioita seuraavillakin kerroilla. Lasten ymmärtämys kehittyi toimintakertojen edetessä ja näin ollen he osasivatkin linkittää uutta asiaa jo oppimaansa erinomaisen hyvin. Kuitenkin ryhmässä olleiden nuorimpien lasten osalta havaitsin, että heidän kognitiiviset taidot eivät kuitenkaan olleet vielä täysin kehittyneitä sisäistämään opeteltavaa sosiaalista taitoa samassa määrin kuin ryhmän vanhemmilla lapsilla. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että nuorimpien osallistujien ajattelu oli jossain määrin vielä kovin egosentristä, eli minäkeskeistä, ja toisen asemaan asettuminen oli heille jokseenkin haasteellista.

Päiväkodin henkilöstön koostama kuvamateriaali sekä heidän tekemänsä havainnot päiväkodin arjesta tukivat omia havaintojani Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän vaikuttavuudesta. Play Easily –leikit olivat jääneet elämään lasten arkeen ja lapset kävivät toimintatuokiolla läpikäytyjä asioita lävitse myös omatoimisesti lasten keskinäisissä leikeissä.

Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon se, että näin lyhyellä aikavälillä toteutettu menetelmä ei välttämättä mahdollista täysin kokonaisvaltaista oppimista. Menetelmä mahdollistaisi parhaimman oppimistuloksen pitkäjänteisellä toiminnalla, jossa koko päiväkotiryhmän lapset ja aikuiset sekä lasten vanhemmat työskentelisivät määrätietoisesti yhteisen tavoitteen hyväksi. Tällä kertaa erityisesti vanhempien osallisuus jäi osittain informaatiopuutteen takia vähäiseksi, mikä omalta osaltaan vähensi menetelmän vaikuttavuutta.

Menetelmän vaikuttavuutta olisi myös parantanut se, että koko henkilökunta olisi saanut riittävän alkuinformaation menetelmästä. Tämä olisi vahvistanut menetelmän jatkotyöskentelyä päiväkodin arjessa pienryhmäkoostumisten välillä sekä mahdollistanut paremmin päiväkodin muiden lasten osallistamisen. Vanhemmilta saadun palautteen perusteella myös kotiväki olisi kaivannut syvällisempää alustusta menetelmän käytöstä päiväkodissa ja kotona.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini alkoi loppusyksystä 2014. Prosessin läpiviemiseen oli suhteellisen vähän aikaa, mikä tietysti loi paineita tutkimuksen suorittamiseksi. Aihe oli kuitenkin niin kiinnostava, että tutkimuksen tekeminen oli erittäin motivoivaa. Varsinkin ajatus siitä, että tutkittavaa menetelmää voisi itse käyttää tulevaisuudessa omassa käytännön työssä, nosti työn mielekkyyttä entisestään.

Työlle asetetut aikataulutavoitteet eivät täysin pitäneet paikkaansa, sillä videoanalysointivaiheeseen siirryessä koko projekti tuntui jumiutuvan paikoilleen. Punainen lanka tuntui kadonneen ja motivaatio laski päivä toisensa jälkeen. Itsekritiikki ja liian korkealle asetettu vaatimustaso aiheuttivat ns. jumiutumisen. Jumiutusvaihe oli ennakolta odotettavissa, mutta sen kesto yllätti minut täysin. Loppujen lopuksi kuitenkin pienen paineen alla ja aikataulullisen takarajan alkaessa lähestyä, jumiutus raukesi oman oivaltamisen myötä ja täydellisuuden tavoittelu ei enää ollutkaan ensisijaista.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän käytettävyyttä ja vaikuttavuutta. Tutkimuskysymyksinä olivat: **”Miten yksittäisen Play Easily –leikin tavoite toteutuu käytännössä?”**, **”Miten lapset sisäistävät harjoiteltavan taidon?”** ja **”Millainen on Play Easily –ohjelman käytettävyyys?”**

8.1 Tutkimusmenetelmän arviointia

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä on käytetty havainnointia ja havainnointimateriaalin tukena myös lomakehaastatteluja sekä lasten itsearviointitaulukkoja. Havainnointi on suoritettu viiden lapsen Play Easily –ryhmälle videoimalla todelliset toimintatuokiot aikajärjestyksessä ja luonnollisessa ympäristössään. Havainnointi on varsin työläs tutkimusmenetelmä, mutta videointi vähentää havainnoinnin tuomaa työmäärää ja luo varmuutta, sillä tallennettuun aineistoon ja aitoon, alkuperäiseen tilanteeseen on helppo palata tarvittaessa myöhemmin uudelleen, jos jokin kohta vaatii tarkennusta.

Havainnointia voidaan käyttää tämän tutkimuksen kaltaisissa tilanteissa, joista ei ole aiempaa tietoa ja joissa tutkitaan ihmisen käyttäytymiseen tai toimintaan liittyviä seikkoja. (Kananen 2014, 65-68.)

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida arvioida samalla tavoin kuin määrällisen tutkimuksen. Tämä johtuu siitä, että määrällisessä tutkimuksessa luotettavuustekijöitä voidaan konkreettisesti laskea. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa tutkittavia asioita ei voida mitata määrässä, vaan luotettavuustekijät ovat ennen kaikkea tutkijan aikaansaaman näytön varassa. (Kananen 2014, 146-147.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella esimerkiksi tutkimuksen vahvistettavuuden, dokumentaation tai saturaation avulla. Vahvistettavuus tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa sitä, että tutkija kokoaa tietoa useista eri lähteistä ja vertaa keräämäänsä tietoa omiin tulkintoihinsa. Dokumentaation avulla tutkija voi helposti saada tutkimukselleen uskottavuutta. Esimerkiksi tutkimuspäiväkirjan pitäminen läpi koko tutkimuksen sekä alkuperäisen tutkimusmateriaalin säilyttäminen lisäävät laadullisen tutkimuksen uskottavuutta. Saturaatio eli kylläntyminen tarkoittaa sitä pistettä tutkimuksessa, kun aineisto ei enää tuo uutta tietoa tutkimukseen, vaan alkaa toistaa itseään. (Kananen 2014, 150-153; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Käytettävyyden arvioinnissa tukena olleet kyselylomakkeet antoivat Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän käytettävyydelle luotettavuutta, sillä vastauksissa ilmeni niin henkilökunnan kuin vanhempienkin näkemykset. Sen sijaan lapsille suunnattu vaikuttavuusmittari ei mielestäni onnistunut niin hyvin, kuin olisin odottanut. Syynä mittarin toimimattomuuteen oli esimerkiksi se, etteivät lapset välttämättä ymmärtäneet esitettyjä väittämiä tai kysymyksiä samalla tavalla, kuin minä itse tutkijana. Sanavalinnat olisi voinut muotoilla siten, että lapset olisivat ymmärtäneet kysymyksen tai väittämän perimmäisen ajatuksen.

8.3 Tuloksien arviointia

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että Play Easily –harjoitus- ja leikkimenetelmän avulla leikkiryhmään osallistuneet lapset harjaantuivat sosiaalisissa taidoissaan. Lapset sisäistivät viiden eri leikkikerran teemat ja kykenivät linkittämään sisäistämänsä ja oppimansa asiat seuraavien leikkikertojen sisältöihin. He myös osasivat yhdistää ja sanoittaa sellaisia omakohtaisia kokemuksiaan, jotka liittyivät harjoiteltaviin teemoihin.

Lapset onnistuivat siirtämään oppimaansa myös vapaan leikin tilanteisiin, joissa opittuja sosiaalisia taitoja päästiin harjoittelemaan luonnollisissa käytännön tilanteissa, missä aikuinen ei toiminut leikin aktiivisena ohjaajana.

9 ITSEARVIOINTI

Koko prosessin läpi viemiseen varasin noin puoli vuotta aikaa. Aika tuntui tiiviiltä ja työn konkreettinen aikatauluttaminen oli erityisen tärkeää. Ensimmäisten kuukausien aikana teoriaosuuden koostaminen sujui lennokkaasti ja ilman suurempia kompastuskiviä. Tammikuun puolella aloitetut kerhokerrat vietiin läpi tiiviissä tahdissa kerran viikossa. Videointien jälkeen kuvamateriaalien ja tuloksien analysointiin ei jäänyt kovinkaan runsaasti aikaa. Prosessi eteni videointeihin saakka varsin sujuvasti ja kirjoitustyö oli luontevaa.

Videoanalysointi oli ennalta arvaamattoman haasteellista, sillä vaikuttavuuden ja käytettävyyden arviointiin sopivien kommenttien poimiminen videomateriaalista ei ollut niin helppoa, kuin mitä olin ennakkoon kuvitellut. Videoaineistoilla ryhmässä olleiden lasten, ohjaavan aikuisen sekä muiden päiväkodin lasten ja aikuisten äänet sekoittuivat, mikä hankaloitti aineiston litterointia.

Oman opinnäytetyön edistymistä seurasin SWOT –analyysin avulla. Nelikenttämallin avulla pohdin opinnäytetyön tekemiseen liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia sekä tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia.

	Positiiviset	Negatiiviset
Sisäiset asiat	VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
Ulkoiset asiat	MAHDOLLISUUDET	UHAT

KUVIO 4. Swot-analyysi SRHY:n mukaan (Suomen Riskienhallintayhdistys 2015.)

Omaa opinnäytetyötä arvioidessani vahvuuksiksi nousivat ennen kaikkea oma motivaatio sekä se, että opinnäytetyöprosessini avulla sain toimivia käytännön työkaluja arjen työhön varhaiskasvatuksen kentälle. Lisäksi koin, että analyttisenä oppijana vahvuutenani oli kasata pienistä yksityiskohdista suuria kokonaisuuksia ja näin ollen löytää syy-seuraussuhteita tutkittavaan asiaan. Sen sijaan heikkouksiin nousi selkeästi oma kriittisyys sekä omat asetetut tavoitteet kiitettävään suoritukseen.

Myös oman ajankäytön suhteuttaminen ja perhe-elämän yhteensovittaminen opinnäytetyöprosessiin loivat paineita. Opinnäytetyö eteni varsin rivakasti, joten suurempiin ”tuumaustaukoihin” ei näin ollen ollut varaa. Tulevaisuuden mahdollisuuksiksi näin ennen kaikkea sen, että prosessin avulla oli mahdollisuutta tehdä itseä tunnetuksi, mikä mahdollisesti auttaisi positiivisesti tulevaisuudessa työnhaussa ja omassa urakehityksessä. Mahdollisuuksiin lukeutuivat myös laaja-alainen varhaiskasvatustyön kehittäminen, mitä on mahdollista jatkaa valmistuvan Play Easily –työkalun avulla myös tulevaisuudessakin.

Tulevaisuuden uhkiksi koin muun muassa sen, ettei Play Easily –ohjelmaa kohtaan jostain syystä heräisikään sen ansaitsemaa kiinnostusta ja ohjelma

vaipuisi alkuinnostuksen jälkeen unholaan. Lisäksi mietin uhkana myös arjen kiirettä päivähoitoalalla. Työkalua ei välttämättä ehditä käyttää tai sen opettelemiseen ei ole kiireen tai resurssipulan vuoksi mahdollisuutta panostaa siinä määrin, kuin ohjelman onnistunut läpivieminen vaatisi.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tekeminen oli haastavuudestaan huolimatta erittäin mielenkiintoinen prosessi. Kolmivuotinen opiskelu-urakka on hyvä päättää opinnäytetyöhön, jonka lopputulokseen voin olla enemmän kuin tyytyväinen.

LÄHTEET

- Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesääätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Porvoo: Bookwell Oy.
- Furman, B. 2003. Muksuoppi. Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Heiskanen, T. & Hiisijärvi, S. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. Paniikkihäiriöyhdistys Ry:n www-artikkeli. Saatavissa: <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienuhjaaminen.php> Luettu 28.11.2014.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos 2009. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- HoppuStoppi Tmi Anna-Liisa Aho 2015. Reteaming –valmennus. Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.hoppustoppi.fi/reteaming.html> Luettu 12.4.2015.
- Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy.
- Jyväskylän Yliopisto 2015. Etnografinen tutkimus. Koppa. Www-sivusto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/etnografinen-tutkimus> Luettu 8.1.2015.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoita kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: PS-Kustannus Oy.
- Keltinkangas- Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Kerola, K. (toim.) Struktuuria opetukseen. Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjänä. 2001. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset MLL julkaisu.

Korkalainen, P. 2014. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Www-artikkeli. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/pieni-lapsi/kiintymyssuhde> Luettu 5.2.2015.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Laine, K. 2002. Syrjäytymisen riskitekijöitä varhaislapsuudessa. Turun Yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Www-dokumentti. Saatavissa: [www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Tiedeaamiaiset/15.5\(1\).rtf](http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Tiedeaamiaiset/15.5(1).rtf) Luettu 28.11.2014.

Lumiaho, H. 2014-2015. Play Easy –materiaalit.

Lyhytterapiainstituutti Oy 2015. Reteaming. Mitä on reteaming? Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.reteaming.com/what%20is-fin.html> Luettu 12.4.2015.

Marjanen, P. & Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014. Kiusaamisen ehkäisy. Mitä kiusaaminen on? Www-artikkeli. Saatavissa: <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/mita-kiusaaminen-on/> Luettu 11.4.2015.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014. Lapsen kasvu ja kehitys: Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät ja muuttuvat. Www-artikkeli. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/0_1-vuotias/sosiaalinen_kehitys/ Luettu 20.11.2014.

Muksuoppi-verkkosivusto 2015, Muksuoppi pähkinänkuoressa. Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.muksuoppi.fi/flash.htm> Luettu 24.3.2015.

Mäntymaa, M. & Luoma, I. & Puura, K. & Tamminen, T. 2003. Tunteet, varhainen vuorovaikutus ja aivojen toiminnallinen kehitys. Duodecim-lehti 119(6): 459-465.

Nyyti Ry 2014. Sosiaalisuus on eri asia kuin sosiaaliset taidot. Www-artikkeli. Saatavissa: <https://www.nyyti.fi/tietoa/sosiaalisuus-ja-sosiaaliset-aidot/> Luettu 21.11.2014.

Pajanen, H. 2006. Netteineuvo: Vanhempi-lapsisuhde 1-3v. Www-artikkeli. Saatavissa: <http://www.nettineuvo.fi/index.asp?link=55&klik=2> Luettu 5.3.2015.

Peltonen, A. & Kullberg-Piilola, T. 2005. Tunnemuksuu. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki: Lasten Keskus.

Perhehoitoliitto ry. Vertaisryhmätoiminta. Www-sivusto. Saatavissa:
http://www.perhehoitoliitto.fi/palvelut/palvelut_perhehoitajille/vertaisryhmatoininta Luettu 28.11.2014.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Havainnointi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html Luettu 16.3.2015.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Kylläntyminen. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_2.html Luettu 22.4.2015.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. 2006. Videotallenteet. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_3.html Luettu 23.1.2015.

Saarinen, M. & Kokkonen, M. 2003. Tunneäly. Kohti KOKOnaista elämää. Juva: WS Bookwell Oy.

Salmivalli, C. 2005 Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen merkitys. Keuruu: PS-Kustannus.

Silvén, M. (toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Juva: WS Bookwell Oy.

Suomen ART (Finnish Aggression Replacement Training® Society) ry 2015. Mitä on ART? Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.suomenart.com/mita-on-art/> Luettu 24.3.2015.

Suomen Mielenterveysseura 2015. Itsetuntemus ja tunnetaidot. Www-sivusto. Saatavissa:
<http://www.mielenterveysseura.fi/etusivu/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet> Luettu 16.1.2015.

Suomen Mielenterveysseura 2014. Vahvistamo. Tunne itsesi. Www-sivusto. Saatavissa:
http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunne_itsesi/vuorovaikutustaidot Luettu 20.11.2014.

Suomen Riskienhallintayhdistys 2015. SWOT-analyysi. Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.pk-rh.fi/index.php?page=swot> Luettu 29.3.2015.

Suomen Sydänliitto Ry, Neuvokas Perhe. Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.neuvokasperhe.fi/meidan-perheen-tunnetaidot> Luettu 16.1.2015.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014. Lastensuojelunkäsikirja: Vertaisryhmätoiminta. Www-sivusto. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/vertaisryhmatuiminta> Luettu 28.11.2014.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012 – 2014. Hyvä tieteellinen käytäntö. Www-sivusto. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto> Luettu 23.1.2015.

Työterveyslaitos 2014. Minä ja työkaverit. Www-sivusto. Saatavissa: http://www.ttl.fi/duunitalkoot/mina_4_0.html Luettu 20.11.2014.

Väestöliitto 2015. Turvallinen kiintymyssuhde. Www-artikkeli. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/parisuhdetietoa-ammattilaisille/tietoa_parisuhdeammattilaisille/pariterapian_teorioita/kiintymyssuhde/hdeteoria/kiintymyssuhde_ja_parisuhde/turvallinen_kiintymyssuhde/ Luettu 6.2.2015.

Välivaara, C. 2010. Ihmeet tapahtuvat arjessa – kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. Pesäpuu ry. Pdf-tiedosto. Saatavilla: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pesapuu.fi%2Fmedia%2Fuploads%2Fdokumentit%2Fraportit%2Ftraumatisoitunut_lapsi_varhaiskasvatuksessa.pdf&ei=XxPbVPWgPOTQygOdp4CoCQ&usg=AFQjCNGIkRle7EiY-oKNtnT8Ic_hRkMRSa&bvm=bv.85761416,d.bGQ&cad=rja Luettu 11.2.2015.

Hei!

Olen Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön sosionomiopiskelija Marjut Soukka. Teen parhaillani opintoihini liittyvää opinnäytetyötä. Työni tarkoitus on selvittää Play Easily –leikkiryhmän käyttökelpoisuutta ja merkitystä käytännössä.

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytän havainnointia. Sen tueksi videoin Play Easily –leikkikerhon kokoontumiset ajalla 29.1 – 12.3.2015. Leikkikerho kokoontuu em.aikavälillä yhteensä kuusi kertaa. Kerho- ja videointiajat sovitaan yhdessä konsultoivan erityislastentarhanopettaja Heljä Lumiahon sekä päiväkodin henkilökunnan kanssa.

Opinnäytetyöhöni kuuluu kirjallinen raportti, josta ei käy ilmi päiväkodin nimeä, ryhmän nimeä eikä yksittäisten lasten nimiä. Analysoin havainnointimateriaalia jokaisen kerhokerran sekä kokonaisuutena viimeisen kerhokerhokerran jälkeen. Videoaineisto tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua tuhoamalla nauhat.

Vastaan mielelläni opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin.

Marjut Soukka

Sosionomiopiskelija

Centria ammattikorkeakoulu

marjut.soukka@cou.fi

☎ 044 595 7216

✂-----

Annan luvan videoida lapseni leikkiä Play Easily –kerhotuokion aikana

En anna lupaa videoida lapseni leikkiä päiväkodissa

Päivämäärä ___ / ___ 2015

Lapsen nimi _____

Huoltajan nimi _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Palauta alaosa päiväkotiin viimeistään 26.1.2015. Kiitoksia yhteistyöstä!

PLAY EASILY –LEIKKIOHJELMA PÄIVÄKODIN ARJESSA

Opinnäytetyöhön liittyvän tutkimusaineiston tueksi haluaisin kerätä myös henkilökunnalta kokemuksia ja ajatuksia Play Easily –kerhosta ja sen vaikuttavuudesta lapsiryhmän toimintaan ja lasten välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Valitkaa kustakin kysymyksestä vain yksi (1) vaihtoehto, jonka koette sopivimmaksi. Lisäksi voitte kommentoida ja tuoda mielipiteitänne julki vapaan kommentin riveille. Voitte vastata kyselyyn nimettömänä. Palauta kyselylomake sille varattuun vastauslaatikkoon **20.3.2015** mennessä. Kiitoksia yhteistyöstä!

- 1) Koetko Play Easily –menetelmän hyödylliseksi tavaksi ohjata lapsen sosiaalista kasvua?**
  - a) kyllä ehdottomasti
  - b) jossain määrin
  - c) ei lainkaan

- 2) Viikoittain vaihtuvien sosiaalisten taitojen harjoitteiden ottaminen osaksi toimintaa**
  - a) oli helppoa ja harjoitteiden läpikäyminen tapahtui spontaanisti päiväkodin arjessa
  - b) vaati hieman tarkempaa toiminnan suunnittelua ja ennakointia
  - c) oli hankalaa ja toi liikaa lisätyötä

- 3) Miten arvioisit lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä kuuden kerhokerran jälkeen? Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä mm. ryhmätyötaitoja, neuvottelutaitoja, tunteiden hallintataitoja sekä konfliktitilanteiden ratkaisutaitoja.**
  - a) lasten sosiaaliset taidot ovat kehittyneet selvästi
  - b) lapset tarvitsevat edelleen aikuisen ohjausta ja tukea esimerkiksi ristiriitatilanteissa
  - c) ei merkittävää muutosta aiempaan

4) Koetko, että Play Easily –ryhmään osallistuneella lapsella on kerhokertojen jälkeen riittävästi kognitiivisia taitoja oivaltaa leikin sisällä oleva tavoite niin, että hän voi siirtää oppimiaan taitoja myös arjen tilanteisiin?

- a) kyllä
- b) ehkä, riippuen lapsen iästä
- c) ei

Vapaat kommentit kysymykseen liittyen:

---

5) Onko mielestäsi riittävä, että aikuinen huomioi pelkästään lasten sosiaalisten taitojen sekä vuorovaikutustaitojen *positiivisen* kehityksen sekä osaamisen?

- a) kyllä
- b) ei, myös negatiivinen käytös tulisi huomioida

Vapaat kommentit kysymykseen liittyen:

---

6) Koetko Play Easily –oheismateriaalin (helmipullo, kansio, silkkinen kosketus –huiska jne.) kannustavaksi ja tukevatko ne mielestäsi viikoittain vaihtuvaa ja harjoiteltavaa sosiaalisen taidon oppimistavoitetta?

- a) kyllä, ne motivoivat niin lapsia kuin aikuisiakin
- b) jossain määrin
- c) ei, materiaalit jäivät lähestulkoon käyttämättä

7) Koetko, että voisit käyttää Play Easily –ohjelmaa jatkossa omatoimisesti päiväkotinne arjessa?

- a) kyllä, ehdottomasti
- b) ehkä, tarvitsemme vielä lisää ohjausta
- c) ei, ohjelma on liian työläs toteutettavaksi

8) Miten toivoisit Play Easily –menetelmää kehitettävän, jotta se palvelisi parhaiten ryhmän tarpeita yksittäisen lapsen lisäksi? Ajatuksia, kommentteja, kehitysideoita.

Kiitoksia yhteistyöstä!

PLAY EASILY –LEIKKIMENETELMÄ

Hei! Päiväkodissanne on ollut alkuvuoden käytössä Play Easily –leikkimenetelmä, jonka tarkoituksena on ollut harjaannuttaa lasten sosiaalisia taitoja. Tämän kyselyn tarkoituksena on kerätä lasten vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä leikkimenetelmästä sekä kehittämisehdotuksia Play Easily –leikkiohjelmaan liittyen. Voitte vastata kyselyyn nimettömänä. Palauta vastauslomake päiväkodille **20.3.2015** mennessä.

Kiitoksia yhteistyöstä!

- 1) Kuinka tärkeäksi koette, että päiväkodin arjessa kiinnitetään huomiota lasten sosiaalisten taitojen harjaannuttamiseen? Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä mm. toisten huomioon ottamista, jakamista, yhteistyötaitoja, kommunikointia ja sääntöjen noudattamista.**

Valitse sopivin vaihtoehto

- a) erittäin tärkeää
- b) tärkeää
- c) ei kovinkaan tärkeää
- d) ei lainkaan tärkeää
- e) en osaa sanoa

- 2) Oliko työntekijöiltä ja ilmoitustaululta saamanne informaatio Play Easily –leikkiohjelmasta mielestänne riittävää ja pystyittekö hyödyntämään annettua informaatiota myös kotona?**

- a) kyllä
- b) jossain määrin
- c) ei

3) Koitteko saavanne henkilökunnalta riittävää henkilökohtaista palautetta lapsenne kokemuksista ja kehityksestä?

- a) kyllä
- b) jossain määrin
- c) palautetta olisi voinut saada enemmän
- d) ei lainkaan

4) Kertoiko lapsenne itse Play Easily –leikkiohjelman liittyvistä leikki- ja harjoitustehtävistä?

- a) kyllä
- b) joskus
- c) kertoi, jos asiasta erikseen kysyttiin
- d) ei koskaan

5) Huomasitteko kehitystä lapsenne sosiaalisissa taidoissa (esim.ryhmäyötaidot, sääntöjen noudattaminen, toisten huomioon ottaminen) Play Easily –leikkiohjelman loputtua?

- a) kyllä, lapsen sosiaaliset taidot kehittyivät huomattavasti
- b) sosiaalisten taitojen kehittymistä tapahtui jossain määrin
- c) ei merkittävää muutosta aiempaan

6) Millaista kehitystä huomasitte lapsenne sosiaalisissa taidoissa? Voitte valita useamman vaihtoehdon

- a) vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- b) kuuntelemistaitojen kehittyminen
- c) ryhmäyöskentelytaitojen kehittyminen
- d) pettymyksen ja kiukun tunteiden hallinnan kehittyminen
- e) keskittymiskyvyn lisääntyminen
- f) kohteliaisuuden lisääntyminen
- g) muu, mikä: _____

7) Millaiseksi koitte roolinne ”Tsempparina”? Tsempparin tehtäviin kuului mm. seurata

viikoittain vaihtuvaa sosiaalisen taidon tavoitetta sekä helmipullon täyttymistä.

- a) Käsitelimme ilmoitustaululla olleita viikkotavoitteita aktiivisesti myös kotona
- b) Juttelimme asiasta henkilökunnan kanssa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, mutta emme käsitelleet viikkotavoitteita kotona
- c) Emme oikein tienneet, mitä meidän olisi kuulunut tehdä
- d) Emme huomioineet Tsemppari –toimintaa millään tavalla

8) Miten toivoisitte päiväkodin ja kodin välisen informaation toteutuvan leikkiohjelmassa käsiteltävistä teemoista?

---

9) Kommentit, kehittämisideat ja toiveet Play Easily –leikkiohjelmaan liittyen

---

KIITOKSIA VASTAUKSISTANNE!

ITSEARVIOINTIASTEIKKO

**ITSEARVIOINTIASTEIKKO PLAY EASILY –LEIKKIKERHOON
OSALLISTUNEILLE LAPSILLE**

Olen tyttö poika

Alla muutamia kysymyksiä liittyen sinuun ja kokemuksiisi Play Easily –leikkiohjelmasta päiväkodissa.

1.	Onko sinulla kavereita päiväkodissa?	☺	☹	☹
2.	Nautitko toisten lasten seurasta?	☺	☹	☹
3.	Kiusataanko sinua päiväkodissa?	☺	☹	☹
4.	Kiusaatko sinä toisia lapsia?	☺	☹	☹
5.	Joudutko kavereiden kanssa ongelmiin päiväkodissa?			
		☺	☹	☹
6.	Joudutko kavereiden kanssa ongelmiin kotona?	☺	☹	☹
7.	Onko sinun helppoa ottaa vastaan arvostelua toisilta lapsilta?			
		☺	☹	☹
8.	Teetkö asioita ajattelematta ensin?	☺	☹	☹
9.	Onko sinulla vaikeuksia keskittyä?	☺	☹	☹
10.	Onko sinun vaikeaa istua paikallasi?	☺	☹	☹
11.	Oletko kohtelias?	☺	☹	☹
12.	Osaatko odottaa vuoroasi?	☺	☹	☹
13.	Onko sinun helppo noudattaa annettuja sääntöjä?	☺	☹	☹
14.	Onko sinun helppo näyttää tunteitasi muille?	☺	☹	☹
15.	Millainen ihminen olet omasta mielestäsi?	☺	☹	☹
16.	Millainen ihminen olet toisten mielestä?	☺	☹	☹
17.	Mitä pidit Play Easily –kerhosta?	☺	☹	☹
18.	Opitko jotain uutta kerhossa?	☺	☹	☹
19.	Saitko uusia kavereita kerhosta?	☺	☹	☹
20.	Muistatko mikä on silkkinen kosketus?	☺	☹	☹
21.	Oletko opettanut kerhossa opittuja asioita muille lapsille päiväkodissa tai kotona?	☺	☹	☹
22.	Haluaisitko osallistua Play Easily –kerhoon uudelleen, jos sellainen järjestettäisiin?	☺	☹	☹